

(Joannis Clithrovius)

DE LAVDE MONASTICAE RELIGI-

onis opusculū: vnde ipsa ceperit exordium / in-
crementū et stabilimentū dilucide de-
clarans. quonā etiā modo tria prę-
cipua illius vota / obediētia / pau-
pertas & castitas / itegre ob-
servāda sint: latius edisse-
rens. adiectis passim
sacrę scripturę sen-
tentijs & exē-
plis: factō-
rūq; pa-
trū nō
prę-
termisiss (vbi locus efflagi-
tabat)
autho-
ritati-
bus.

Ad vsum fratris Elimmerodis

Venale habetur Parisijs in officina Henrici Ste-
phani (vbi & impressum est) e regione scholę Decre-
torum sita.

Cudocus Clichtoueus Neoportuēsis generoso
et monasticę vitę professione venerando domino
Godēfrido Ambasiano virtutis et religionis clari-
tudinem exoptat.

Vm quispiam iter conficiens quam in-
gressus est viam probari animaduertit/
rectāq; esse et ad optatę metę cōsecutio-
nem compendiarīā intelligit: id sedulo
gaudet/ neq; pēnitūdine ducitur se illā
inchoasse/atq; ad eandem absoluendam animosius
ipellitur ac incitatur ardētius. Atqui mi Godēfride
diuersa vitę genera quę ab ineūte etate capeffunt ho-
mines/vt reliquum etatis honeste transigant:nichil
profecto aliud sunt q; variā per multifidos calles di-
ductæ vię ad vnum tēdentes exitum /terrę scilicet re-
promissionis et regionis viuorū affecutionē. Siqui-
dem qui ciuile sequūtur administrationē et sortē vi-
uendī negociosa:vna proficiēcūtur viā/vt illuc vbive-
ra quies et certa laborū merces/ pueniant.et hec rur-
sum in multiplices dirimitur (vt omnibus cōpertum
est)semitas. Qui vero ecclīasticā sequūtur profes-
siōnē/dei obsequio peculiari⁹ mācipati/quicq; monasti-
cā sortiūtur institutionē:longe alia et planiore quidē
ac rectiore procedunt viā/vt eundem attingant termi-
num.et hec itidē in tot dissecatur varios calles: quot
sunt ecclīasticę sortis aut monasticę religionis diuer-
sa genera.Neq; id absurdum cuiq; videatur:illud vitę
genus quod adolescentiā nostram instituētes aggre-
dimur/viam appellari.qñquidem peregrini sum⁹ et
aduene in hoc mortalis vitę incolatu:sicut ones pa-
tres nostri.Neq; habemus hic manētem ciuitatē:ied

Pfal. 38.

Hebræ. 13.

S. v. v. d. m. d. 2. 10. 3. 15

futurā inquirim⁹. Quod autem aliud peregrini est *peregrin*
munus: nisi cōtinue viam peragere/ donec sua perficiatur peregrinatio: quid inquilinus et aduena aliud agit at mente: q̄ quomodo iter peragat quod ducat in patriam/ in natale solum/ vbi quietas tandē sedes habeat: Neq; sane hęc appellatio: a sacrę scripturę vsu est aliena/ cū dominus in psalmo cuiq; ad se cōfugienti promittat. Intellectū tibi dabo/ et instruā te in *Psal. 31.*
via hac qua gradieris: firmabo super te oculos meos. Et alio loco de loqu⁹ psaltes dominū supplex orat. *Psal. 142.*
Notam fac michi viam in qua ambulem: quoniā ad te leuauī animā meā. Et merito quidem id a deo propheta exposcit. quoniā si Ciceroni i officijs credim⁹/ *Cicero*
quam vitę institutionē quisq; debeat ab ipso adolescentiæ exordio amplecti/ & reliqua prosequi atate. *deliberatio est longe omnīū difficillima. & facile est ei qui honestam ab ipso iuuenili euo ingressus est vitę semitam: eandem sine diuerticulo in maturioribus annis & serioribus obseruare. Itaq; qui illā vitę rationē quam a tenerioribus delegit annis/ audit ab alijs magnopere cōmendari/ ipsamq; sine offendiculo planam/ sine scabris anfractib⁹ atq; flexuosis salubris rectam esse accipit: oppido letatur se illam iniisse/ & exinde concitatur acrius/ vt citra errorē & lapsū ipsam ad exitum vsq; vitę integram obseruet. At vero mi Godefride/ recto vsu cōsilio ab ineunte atate monasticū vitę genus es amplexus/ sanctū sane & apprime cōmendabile. Hieremięq; prophete ea in re monitū secutus videris: quo ait. Bonū est viro: cum portauerit iugū domini ab adolescentiā sua. *Threno. 3.* Ecclesiastis idētidem hortationē non aspernatus es: dicentis. Memento creatoris tui in diebus iuuetutis *Eccēs. 12.**

Eccī, 2.

tua. Neq; ecclesiastici visus es imemor: salubriter ad-
monentis. Fili accedens ad seruitutem dei/ sta in iu-
stitia & in timore: & prepara animā tuam ad tenta-
tionem. Quid enim non cōmendaretur illud vitæ
institutum: quod abdicatis illecebris & blandimen-
tis/ celestis/ angelicęq; conuersationis propemodū
est amulū: & superatis huius maris vndosi procellis
ac fluctibus: in placido/ quietoq; portu tutam habet
stationem. Enimvero qui in sæculo vitam degunt:
tempestuosum sulcant mare / fragiliq; carina ventis
agitata & conquassata vorticibus: vasto feruntur/ia-
ctanturq; profundo. Qui vero in tranquillo reli-
gionis habitaculo cōsistunt: iam in portu nauigant/
tutoq; sinu quiescunt. Rursum qui in sæculo viuunt:

Martha

Maria

Lucā, 10.

cum Martha satagunt circa frequens ministerium/
soliciti sunt / & turbantur erga plurima. Qui vero in
claustro diuersantur: cum Maria sedent secus pedes
domini/ audientes verbum illius. & hi sane optimā
partem elegerunt: quæ non auferetur ab eis. Neq;
quoduis monasticæ vitæ genus: sed quod sanctissimi
patris Benedicti regulam ac disciplinā sequitur com-
plexus es, qui inter primos monasterialis austerita-
tis authores & architectos merito collocatur: & splē-
dore sanctitatis/ signorumq; claritudine habetur su-
pra modum eximius, quemadmodum beatus pater
Gregorius in secundo suorum dialogorum libro dif-
fufe demonstrat. Neq; obscuro quidē & humili igno-
toure loco hanc claustri professionem exhibuisti: sed
in Cluniaco/ loco quidem ob religionis integritatem
rectaq; obseruationem nominatissimo/ & toto in or-
be celeberrimo. Apud quem (cum in horto mona-
sticæ obseruationis sancti Benedicti succreuisent pa-

tribuli) eradicatę sunt vrticę / euulsum zizania / et
infcelix loliũ. atq; per feueram morum reformatio-
nem: inſeminatũ agro religionis verũ ſemen / inſitaq;
virtutum plantaria. quę copioſos adiderunt fructus
et ſuaues: ſuãq; per totũ orbem ſparſerũt fragrantia.
Non igitur præter meũ fecerim officiũ (qui a reueren-
do in Chriſto patre ac domino: dño Iacobo Amba-
ſiano / epiſcopo Claromontano / Cluniacęq; domus
paſtore vigilantiffimo / ad litterariam tuĩ inſtitutionẽ
rectamq; morum formationem iã pridem ſum deſi-
gnatus) ſi exiguo hoc opusculo de laude monaſticę
religionis paucis diſſeruero. quo q̄ dignam / auguſtã
et excellentem vitę ſemitam ingreſſus es / cognoſcas
apertius: et ad ipſam integre obſeruandã feruentius
inardescas. Porro hunc ipſum (cũ a grauioribus ocij
litterarij ſtudijs ſeruari aliquantisper michi datũ fuiſ-
ſet) elaboratum libellum / tuo nomĩni mi Godefride
nuncupatum volui: quo et mei in te animi ſynceriorẽ
affectum dilucidius declararẽ / meq; inter tuos aſcrip-
titium clientulos hoc argumento inſinuarem. adiu-
mentum itidem præſtarem / opemq; ferrem nõ aſper-
nandam: tuos mores rectis inſtituendi præceptis &
documentis. quę vbi amplexus fueris: tuos in ipſa
religionis ſemita greſſus dirigent / eamq; dabunt in-
offenſo pede peragrarẽ. Nec minus alijs / quos verus
religionis amor tenet: hic noſter quantuſcunq; pro-
derit labor. qui cum lectione ſedula huius codicilli / tũ
eorum quę obſeruanda præcipit prompta impletio-
ne: non modicam (vt ſperamus) vtilitatem tecum de-
niq; conſequentur. Vale / et religionem monaſticam

De laude

(vt facis) syncærius cole. Ex Cluniaco/ septimo idus
Aprilis/ anno decimotertio supra millesimū et quin-
gentesimū.

Cudoci Clichtouei Neoportuensis libellus de lau-
de monasticæ religionis: ad præclarum et religio-
nis amantissimum dominum Godefridum Amba-
sianum.

Quid sit religio/ & in quæ membra di-
ducitur. Cap. I.

Quid reli-
gio.

Religionem diffiniunt authores
cultum esse deo debitum/ et re-
uerentiam animi ad ipsum: ex-
terioribus signis certorū ritū
honoratiōis declaratā. Quā
ita dictam autumant a religā-
do: q̄ nos arctius astrigat deo
& alliget ad ipsum rite vene-
randum. His astipulatur Au-

Augustin⁹.

gustinus dicēs. Est autem vera religio: qua se vni deo
anima (vnde se velut abruperat) reconciliatione reli-
gatur. Diuiditur autem religio/ præcipua/ que ad no-
strum attinet institutum/ partitione: in religionem ca-
tholicam siue Christianam /-et religionem monasti-
cam. Catholica religio/ cultus est deo debitus secun-
dum euangelicam traditionem et vniuersalis eccle-
siæ ordinationem: in recta fide et obediōne diuino-

Quid catho-
lica religio

107

rum præceptorum præsertim consistens. Et hec catholica dicitur/id est vniuersalis: quæ vniuersim & generatim ad omnes spectat/ et astringit cunctos ad rectam et integram ipsius obseruationem. Dicitur & Christiana: quæ a Christo domino nostro humanæ carnis trabea induto/potissimum sancta fuerit atque stabilita. Ipse enim cum in terra diuersaretur: sacro ore deprompsit quæ ad synceram veræ religionis integritatem spectant/primaque illius iecit fundamenta, quibus apostolici viri et sancti patres diuino spiritu pleni: superedificauerunt parietes/superextruxerunt tetrum/& ad consumationem illud mysticum & spirituale ædificium perduxerunt. De hac quidem beatus Iacobus in epistola suæ catholicæ primo capite dicit. Siquis autem putat se religiosum esse/non refrenans linguam suam sed seducens cor suum: huius vana est religio. Religio munda et immaculata apud deum et patrem hæc est: visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum/ & immaculatum se custodire ab hoc sæculo. Scripsit de hac religione luculenter Augustinus in duobus illis opusculis: quorum vnum inscripsit de vera religione/ alterum vero de Christiana religione. et nostra fere tempestate Marsilius Ficinus vir doctrina et nomine preclarus: in præclaro illo opere quod prænotauit de religione Christiana. ¶ Religio monastica est integra disciplinæ monasterialis obseruatio/humana traditione constitutæ/atque ad euangelica complenda consilia suos cultores astringentis: certis statutis et regulis determinata. Et hæc monastica dicitur quæ ad monachos/id est vitam agentes solitariam & in secessu quodam secretam a turbine mundi præsertim attinet. qui in

sancta

H
V
ob
107

Iaco. i.

Augustin⁹.

Marsili⁹ Fi
cinus.

Quid reli
gio monas
tica.

monasterijs degentes et conuentu multorum eidem
 obseruationi addictorum: mundi strepitum et turbā
 declinarunt. Dicitur et a plerisq; religio particularis:
 q̄ non passim omnes alligat aut obstringit/ vt catho
 lica religio. sed eos dūtaxat: qui illi obseruandę se de
 uouerunt atq; addixerunt. In cuius cōmendationem
 Hugo de sancto Victore in libro de claustro animę di
 cit. Abundans est pauperi religio/ mediocri sufficiens/
 tolerabilis diuiti: infirmis larga/ delicatis compatiēs/
 fortioribus moderata: poenitentibus misericors/ per
 uersis seuera/ bonis optima. Hęc sunt beneficia reli
 gionis. Neq; hæc: Christiane repugnat religioni/ vt
 oblatrare nonnulli ausi sunt/ sed ad eam exactius te
 nendam non mediocre præsidium atq; suppetias fert.
 quandoquidem non solum præcepta dei decalogo cō
 prehensa seruat: verum etiam et consilia in euangelio
 proposita cōplere annititur/ quo propius deo adhe
 reat/ et animū a mundo longius abiungat atq; disse
 paret. Itaq; catholica religio: radix est. monastica: ra
 mus vnus ex ea prodiens/ atq; radicē illam in vegeta
 sua virtute/ natiuaq; conseruans. Illa: fundamentum
 est solidum. Hęc: ædificium illi basi superextractum/
 et ipsam in sua soliditate sustentans. Illa: fons viuus
 ex coelesti paradiso iugiter scaturiēs. Hęc: riuus vnus
 ex eo fluētolympide decurrens/ et ne exarescat fons
 ille primarius: largiter aquas salutare subministrās.
 Et quoniam nō sine diuino præsidio atq; indultu ab
 hominibus hęc primum instituta est: multifida con
 spicitur et in multas dissecta partes. quandoquidem
 pro varia temporum conditione/ et qualitate: diuer
 si nunc has nunc illas excogitarunt et constituerunt
 vias/ mundi conculcatrices/ voluptatum contemptri

Hugo de
 sancto Vi
 ctore.

ces/et opum aspernatrices. quæ tamen omnes multiplicibus compendijs in vnam tendunt metam/ eundemq; terminum et exitum: scilicet cõpletionem religionis Christianæ custoditionem/ dei plenior^e obseruationem/ et per angustam vitæ arcitudinem atq; austeritatem: a peccati laqueis et pedicis faciliorem ac leuiorem declinationem. Non ergo vicio dāda venit suis determinata numeris/ religionis monasticae multiplicitas: modo plus æquo per nouos semper aucthores contra ecclesiastica instituta nō excreseat. quādoquidem in vnum eundemq; finem reuocatur omnis ille numerus: vtpote mundi fugam/ et feruentior^e rem in deum amorem. Sicut enim regina assistens a dextris æterni sponsi in vestitu deaurato/ describitur **Psal. 44.** circumdata varietate: ita plane dei ecclesia/ multifor^mi circūamicta monasticæ religionis diuersitate/ gratiorem habet et splēdiorem ornatum. cum omnem illam multitudinem virtutum distinctam pluralitate/ in suam reuocat vnitatem: atq; in illud vnum/ quod summa attestante veritate est necessarium. Sic cœlū **Lucæ. 10.** multiplici stellarum fulgore adornatum: splendidius est atq; lucentius. Sic deniq; terra varijs resper^sa floribus/ herbis fructibus et arboribus diuersis referta: ^{fructibus} decoratior est et aspectu gratior. Postremum in hoc pulcherrimo totius mundi opificio/ suam declarauit sapientiam rerum omniū conditor optimus/ per multiformitatem generum/ specierum/ et indiuiduorum ab ipso productorum: quæ tamen omnia vnum testatur artificem a quo prodierunt. Commendauit autē hanc obseruantiam religionis beatus Hieronymus: in opusculo quod inscripsit de laude vitæ monasticæ. et Ioannes Chryso^{stomus} in eo opere quod tribus **Hieronymus**
mus
Chryso^{stomus}
mus

De laude

S^{an}ctus Tho
mas.

Ruth. 2.

libris contextuit contra vituperatores vitæ monasti-
cæ. & sanctus Thomas Aquinas in libro quem con-
fecit contra impugnatores monasticæ religionis: &
pleriq; alij grauissimi patres. ¶ Post quos: actum
agere viderer/ et stulto labore consumi / cum de hac
re tantopere prædicata et a tantis celebrata viris /
sermonem facere aggrededer: nisi alius esset noster
ab eorum scribendi ratione/ differendi character &
sulus. Siquidem illi sublime volantes/ terrisq; relictis
super astra pernicious alis sublati: exacte rem ipsam
et absolute descripserunt. hortatorio sermone aut in-
crepatorio ardua monasticæ religionis officia latius
explanantes: atq; ex liquidis sacra scripturæ fonti-
bus illam vbertim deducentes. Nos vero demissis
pennis serpentes humi/ neq; in altum attollere vo-
latum enixi/ tanq; spicas cum Ruth Moabitide col-
ligentes in agro Boos Bethleemici post terga me-
tentium: nonnulla eorum quæ ab ipsis copiose di-
cta sunt (vbi locus efflagitabit) paucis afferemus in
medium/ atq; ex vberimis eorum fontibus exigu-
os deducemus riuulos. familiari/ domesticq; loque-
di genere (quod facile ab omnibus capi possit) absq;
orationis fuce/ phaleris oratorijs/ verborumq; leno-
cinio: de laude monasticæ religionis verba facturi.
vt rei dicendæ simplicitati: humilitas et tenui-
tas eloquij consentiat.

¶ Monasticam religionem in veteri testa-
mento/ certo viuendi ritu significatam es-
se: & ab antiquis patribus obseruari cœ-
ptam.

Cap. II.

Lucet autem ipsius monasticæ religionis excellentia & dignitas/ primum ex antiquitate institutionis eius: eo ipso q̄ non recens adiuuenta est ipsius obseruatio/ aut a leuibus et nullius pen si hominibus nuper excogitata: sed vetustis constituta temporibus/ atq; a sanctissimis patribus cum verbo tum exemplo commendata. Secundo vero idem patescet: ex legitima constitutionum eius ratione et causa. cum euaserit manifestum: omnem eius ordinationem/ euangelicæ doctrinæ & legi (ex qua velut suo primitiuo fonte emanauit) esse consonā / fugiendis vicijs amplectendæq; virtuti accommodam / atq; ad inambulandum viam vitæ mirum in modum idoneam. Porro cum antiquitas rebus omnibus authoritatem asserre solet et momentum/ minorisq; aestimari consueuerunt: quæ noua sunt aut nuperrime in medium prolata. sic enim antiquos pluris facimus authores: quibus ex ipsa vetustate multum accedit grauitatis. Nam vt locupletissimus testis est Iob: in antiquis est sapientia/ et in multo tempore prudentia. Antiquos etiam amplius commendamus amicos: & nouis iure præferimus. Ne derelinquas (inquit Ecclesiasticus) amicum antiquum: nouus enim non erit similis illi. Vinum nouum amicus nouus: veterascet/ et cum suauitate bibes illud. Et euangelicus attestatur sermo: q̄ nemo habens vinum vetus/ statim vult nouum. dicit enim: vetus melius est. Et in linguæ latinæ exornanda locutione præcipitur imprimis honoranda venustatis et nitōris mater antiquitas. ipsius

Iob. 12.

Eccī. 9.

Luca. 5.

Nazarel.
Nume, 6.

monastica vitæ non parum dilucida fiet præstabili-
tas: si multis retroactis sæculis/ ipsius quasi rudî mi-
nerua in tabula depicta ostendatur imago/ et ratio vi-
uendi eius non quidem ad vnguē sed partim & tan-
q̄ in typo atq; figura: monstretur inchoata atq; ser-
uata. ¶ Et primum sane id dilucet in Nazareis, qui
in veteri lege domino per votum vltro neum cōse-
cra-
ti: a vulgo communiq; hominum vita tempore suæ
sãctificationis separabantur/ et peculiarem sortiebã-
tur domino insituēte viuendi legē, qua iussi sũt a vi-
no et omni eo quod inebriare potest abstinere: noua-
cula caput non radere/ vsq; ad completum diem con-
secrationis suæ. Quid autē ea oblatio qua se deo de-
diderunt Nazarei ad tempus/ per votum spontane-
um: aliud nobis designat/ nisi eam professionem qua
choruscante nouæ legis luce/ monastica vitæ alūnus
se in perpetuum monasterio dedicat? Que quidem
Nazarei oblatio quanti sit facienda: adaperit glosa
super sextum caput libri Numeri/ dicens. Alij vouēt
vitulos/ alij arietes/ illi domos: Nazare⁹ semetipsum.
Hoc est enim votum Nazarei: quod est super omne
votum. Filius enim vel filia/ aut pecus aut prædium:
extra nos est. Semetipsum vero deo offerre/ nec alic-
no labore sed proprio placere: perfectius et eminenti-
us est omnibus votis. Si tanti fuit Nazarei votū in
lege vmbatili et typica/ nō ppetuo sed certo quodā
tēpore obseruādū: quāti putas faciendū est religiosi
votū i lege euāgelica & archetypha/ et toto vitę reliquę
curriculo tenendū? cū Nazareis Mosaicis nūc respō-
deāt monasticę institutionis cultores. ¶ Rursū leuitę
Aaronici partē hereditatis iter cæteras trib⁹ Israeli-
ticas in distributiōe terræ promissionis per sortes fa-

Leuitæ

cta/non sunt consecuti: quia pars & hereditas illorū
 erat dominus. Siquidem in libro Numeri ita legitur
 dñs dixisse ad Aaron. In terra eorū nichil possidebi-
 tis: ne habebitis partē inter eos. Ego pars & heredi-
 tas tua: in mediō filiorū Israel. Filij autē Leui dedi-
 omnes decimas Israelis in possessionem: pro ministe-
 rio quo seruiunt michi in tabernaculo foederis. Et in
 Deuteronomio idem reperit dicens. Non habebunt
 sacerdotes & Leuitæ & omnes qui de eadem tribu
 sunt / partem & hereditatem cum reliquo populo
 Israel: quia sacrificia domini & oblatiōes eius come-
 dent / & nichil aliud accipient de possessione fratrum
 suorū. Dñs enī ipse est hereditas eorū: sicut locut⁹ est
 illis. Verū quid hoc aliud nobis pretendit aut insinu-
 at: nisi voluntariæ paupertatis amplectendā deniq; r-
 rationē in genere monasticæ professionis? Non sor-
 titi sunt iubente domino Leuitici hereditatē in terra:
 vt designarent abdicationē rerū terrenarum spontē
 subeundam ijs / qui in posterū colla sua religionis mo-
 nasterialis iugo essent submissuri. Deniq; Helias vir
 pilosus & accinctus lumbos zona pellicea / habitans
 in spelunca & deserta peragrans / pane subcineritio
 pastus & aqua / atq; a vidua Sareptana sustentatus:
 formā religiosę vitę præ se fert. austeritatē vestiū / par-
 citatem victus et solitudinem domicilij ipso suo ex-
 emplo in claustrali religionis habitaculo assumendā
 demonstrans. Postremū Helyseus impositione pal-
 lij Helyæ ad eius discipulatum vocatus & vnctus in
 prophetam / cum filijs prophetarum domum habēs
 communem / & a publica hominum congressione /
 cohabitationeq; sequestratus: speciem præ se tu-
 lit monasticæ vitæ. in qua sub vno patre primarioq;

Nume. 18.

Deute. 18.

4. Reg. 1.

3. Reg. 19.

3. Reg. 17.

3. Reg. 19.

4. reg. 4

De laude

pastore viuunt sub iisdem tectis disciplina regularis
alumni/filijq; religionis & discipuli: in silentio/auste-
ritate & parcimonia domino militantes/mūdo mor-
tui/ viuētes deo. Ecce q̄ multipliciter antiqua lex ob-
seruationem monasticam cōmendat & p̄signat.

¶ Circa noui testamenti exordium: vario etiam
modo signatam esse & cōmendatam monasticæ
religionis sortem. CAP. III.

Nipso quoq; noue legis vestibulo atq;
introitu: non minus designata est reli-
gionis monasticæ cōmendatio & ob-
seruantia. Et primū quidem per Esse-
nos (quos alij vulgo Esseos nūcupāt)
peculiarem apud Iudeos sectam pau-
lo ante aduentū domini nostri in carnē fortitos: cōtē-
ptus mūdi & habitationis in solitaria cōgregatione/
cum austeritate victus & amictus simplicitate/cultri-
cem atq; amatricem. De quibus Iosephus quinto
capite decimioctauo libri de antiquitatibus Iudaicis:
ita refert. Esseni autem ad deum cuncta redigunt/
immortalem animā dicunt. Iustitiam autē rem pre-
ciosam: pro qua etiam vsq; ad mortem pugnandum
esse predicant. Omnes illis opes in medio sunt: & ab
eis omnia possidentur. Nichil amplius inter eos di-
tior fruitatur: nichil pauperior defraudatur/ac si ni-
chil omnino possideant. Vxores non ducunt/ sacer-
dotes optimos viros eligunt. Cibus illis simplex est:
habitus insumptuosus & mandus. Se ab omni con-
gregatione discernūt/remotim sacrificia faciētes: cul-
tu vero morū atq; cōuersationibus optimi/ad colen-
dam terram & exercendā omni studio nitenti. Nec
illi modo: sed & a lege Mosaica & Christiana pror-

Esseni.

Iosephus

sus alieni: quendam in mutuo cōiuctu & consortio/
 religionis formā vtcūq; prētulerunt. Vt Pythagoras ^{Pythago}
 & cōtubernales eius. in quorū cētum & cōgregatio- ^{ras.}
 nē se volens traducere: quicquid pecunię/agri/ aut do-
 morum habebat (vt author est Aulus Gellius) cōse- ^{Aulus}
 rebat in mediū: et coibatū inter eos societas inse- ^{Gellius}
 parabilis. Apud Indos itē Gymnosophilte cōmunē ^{Gymnoso-}
 egerunt vitā: et a publica hominū cōgregatione secre- ^{phistae.}
 tam. qui cū nec proscindere solum norint/ nec aruum
 colere/ nec aurū colare/ nec equū domare/ nec taurum
 subijcere/ nec ouētondere: mirū tamē est (vt ait Apu- ^{Apuleius}
 leius) q̄ sapiētiam colant/ virtutēq; capessant et magi-
 stri senes et discipuli simul iuniores. Sic Aegyptij sacer-
 dotes apud Mēphiticos/ Magi apud Persas/ Dru-
 ides olim apud Gallos/ et virgines vestales apud Rho-
 manos; quandā religiose obseruationis vmbra et ef-
 figiem ostentabant. vt exinde intelligas: apud omnes
 fere gentes et nationes hanc abstractionis et asperio-
 ris vitę rationē quoquo modo fuisse tentatam. Verū
 ab alienigenis ad nostrates/ flectamus orationis ha-
 benas. Quid queso eximius ille et inter natos mulie-
 rum maximus/ Ioānes baptista: a teneris ānis in de- ^{Matth. 11.}
 fertō degens/ zona pellicea more Helię succinct⁹/ ve-
 stitus pilis camelorum/ locustas siluestres in cibū su- ^{Marci. 1.}
 mens et aquā in potum/ seipsum exhibuit: nisi claris-
 simum religionis speculum et lucidissimū exēplar:
 in quod defigentes oculos et totam mentis aciem
 cōuertentes/ perspicue cōtuentur: quo modo deligē-
 da sit segregatio a cōmuni hominū frequentia et con-
 sortio/ allumenda amictus asperitas/ victus parcimo-
 nia spiritualiaq; capessenda exercitia/ ijs: qui in via re-
 ligionis/ mundi contemptricis rite progredi/ et sine

De laude

Chryso-
stomus.

offensione pedis ad lapidem preuaricationis obam-
bulare volunt. De quo Ioannes Chrysoftomus hoc
dicit preconium. Ioannes est princeps monachorū.
Ipse monachus statim vt natus est: in eremū iuit/ in
eremo nutritur/ Christū expectat in solitudine. De-
niq; apostoli accepto spiritu sancto/ religionis mona-
stica ducem & magistrā duxerunt vitā: cū quisq; in
eorū admissus societatem diuenditis & distractis
omnibus quæ habebat: posuit preciū ad pedes apo-
stolorum/ & in commune cōferebat. cum nullus/ eo-
rum quæ possidebat aliquid suum esse dicebat: sed
erant illis omnia communia/ & diuidebatur singulis
prout cuiq; opus erat. Si itaq; non esset a deo hoc vi-
uendi genus: quomodo spiritus sancti charismate af-
fatim repleti apostoli/ illud in primitiua ecclesiæ fun-
datione fuissent amplexi? Si a Christiana dissentiret
religione/ & non eam ad perfectum prouheret atq;
promoueret monastica professio: quid eam suo pro-
bassent exemplo principes illi/ & duces delecti a deo
ad stabiliendā. cum verbis tum operibus toto in or-
be Christianam religionem? Neq; solum post susce-
ptam spiritus sancti exuberantiam in die penteco-
stes: sed & quando ante passionem Christi cum ipso
diuersarentur apostoli/ ritum monasticę vite quodā
modo inchoarunt. cum relictis omnibus Christum
in paupertate secuti sunt/ cum sine sacculo et pera et
calceamentis ad annūciandū euangelium regni mis-
si/ neq; duas quidem tunicas habuere. cum deniq; cō-
muni victitātes mensa et cibo cum domino: tanq; fi-
lij sub eodē patre/ discipuli sub magistro/ fratres sub
eodem (vt ita dixerim) abbate/ vitam transegerunt.
Ecce Christo duce et auspice Christo obseruatā ab

Aduū. 4.

Matth. 19.

Luca. 9.

Monasticæ religionis.

9

congregatio

apostolis monasticæ observationis normam/ regulam
 et veritatē. quod argumento est: eā a dño probatam
 haberi & cōmendatā. ¶ Verū inquires cōmendatio-
 ne quidē dignā esse monasticā vitā: si modo examus-
 sim & integre seruetur secundū primā patrū cōsti-
 tutionē/ si suo primitiuo cerneretur effulgere decore/
 aut eleganti illa enitesceret virtutū & vite pulchritudi-
 ne: in qua primū a patrib⁹ est ordinata. si deniq; anti-
 quam illā seruetur decentiā/ concinnitatē et integrita-
 tem: in qua legit̃a primis authoribus fuisse fundata.
 Sed tantā nūc passim est videre a prima illa regulari
 ordinatione p̃lapse/ discessionē/ et deformitatē: vt
 ob illā merito vituperetur monastica p̃fessio/ i probe-
 tur/ et dānetur. Nūc probro datur/ exhibilatur/ et ca-
 chinis irridetur hoc vite genus: ob insolētiā/ turpitudi-
 nem/ et improbitatē eorū qui illā professi sunt/ & mi-
 nime secundū suā vocationē viuūt. vt merito de illis di-
 ci possit illud Threnorū Hieremiæ lamentū. Quo-
 modo obscuratū est aurū/ mutatus est color optim⁹:
 dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omniū pla-
 tearū. ¶ Sed cōsidera qui hęc obiectas/ nō attendē-
 dam esse multiplicē (q̃ proh dolor nimīū nostra iuale-
 scit tēpestate) a primaria religionis institutione ober-
 rationē/ exorbitationē/ & degenerationē: si rectū de
 ipsa velis ferre & exactū iudiciū. sed ad primitiuā illā
 constitutionē/ qua a primis suis authorib⁹ rectissime
 est ordinata: p̃cipue animaduertēdū. & secundū hęc:
 de illa diiudicandū/ serēdāq; sententiā. Cōsimilitemē
 ratione Christianā quoq; dānares religionē: quia plu-
 rimi eius trāsgressores opibus congerēdis inhiant/ ra-
 pinas exercent/ delitijs defluunt/ honores ambiunt:
 que omnia/ lex euangelica districtius prohibet. Ve-

quo

Threno. 4.

De laude

Rhoma. 7. rum sicut lex dei immaculata est/ & mandatū sanctū et iustū: quōuis ab ea cōplures deuiant et digrediātur p̄ viciorū abrupta præcipites. ita et disciplina monastica/ recta est et æqua/ ratiōi naturali diuinisq; eloquijs omnimode cōformis: tametsi p̄ multi illā morū improbitate p̄uaricātur et violāt. non quidē ob culpā aut imperfectionē vitę claustralis: sed ob p̄priā nequitia et peruersitatē. Pari etiā iure/ optima queq; reipublicę bene institutę lex improbaretur: q̄ a ciuibus plerūq; ob cupiditatē aut isolētiā animi cōculari et solui illā vsu venit atq; cōspiciēt. Ceterū i monasterij disciplina/ Christiana lege/ et reipublicę decretis vt recta et solida esse dinoscantur: non quid faciant homines/ sed quidnam secūdum illorū præcepta et regulas facere debeant/ aduertendum est.

¶ Q̄ post legis euangelicę inchoationem: approbata est ex sanctorum patrum multiformi institutione/ monastica religio.

Cap. III.

Ed age ostēdamus post plantatā apostolica cultura ecclesiā Christianam/ post fundatā supra firmam petrā primorū patrū verbis & signis fidelium in Christo regeneratorū congregationē: monasticā religionē mirifice excultam fuisse/ et diuersis priscorū patrū institutis magnopere propagatā. Inter quos primo fere loco apud Alexandria Aegypti fuit a sancto Marco euāgelista cōstituta ecclesia: apostolicę vitę imitatrix ac cōmula/ monasticęq; p̄fessionis austeritate et ritu celeberrima. Quā maiore in modū cōmendauit suis scriptis Philo Iudeus/ vir disertissim⁹ licet a nostra religione alien⁹: et Iudaicas traditiōes quas a maiorib⁹ accepit/ Christi

Marc⁹ euāgelista.

Philo.

stianę preferens pietati. quę admodũ ex illo testimo-
niũ adducit historia ecclesiastica / libri secundi capite
decimooctauo : ita victũ & viuẽdi gen⁹ illius Alexã
drinę ecclesię depromēs. Primo omniũ (iquit) renũ-
ciãt cũctis facultatib⁹ suis : q̄ se ad huiusmodi philoso-
phiã dederint. Tũ deide õnes vitę sollicitudines pro-
cul abiiciũt : et extra urbẽ egressi / i hortulis vel exiguis
quibusq̄ agellis degũt / refugiẽtes i paris ppositi con-
sortia et vitę dissimilis cõtubernia : sciẽtes i pedimẽto
esse hæc / arduũ volẽtibus iter virtutis icedere. Ab or-
tu autẽ diei vsq̄ ad vesperã / õne eis spaciũ in studio-
rũ exercitijs ducitur : quib⁹ ad diuinã philosophiã p
sacras litteras ibuũtur / patrũ leges in allegoricã intel-
ligentiã deducẽtes. Cõtinentiã vero velut fundamẽ-
tũ quoddã primo i aia collocãt : et ita demũ reliquas
super hæc pergũt edificare virtutes. Cibum / potũq̄
nullus eorũ capit ante solis occasum : videlicet tẽpus
lucis cum philosophiã studijs / curam vero corporis
cum nocte sociãtes. Nonnulli autẽ etiam post triduum
in communionẽ veniunt cibi. Alij vero in eruditioni-
bus sapientiã et in profundiore intelligentia sacrorũ
voluminum adeo assidue conuersantur : vt illis tanq̄
copiosis dapibus inhiantes / nec quarto iam nec qui-
to sed sexto demũ die non tam desyderatũ q̄ necessa-
riũ corpori idulgeãt cibũ. Deiceps post pauca sub-
iungit. Cũ viris autẽ quos dicimus / sunt et foemine. i
quibus plures iam grãdeuę sunt virgines / integritatẽ
casti corporis nõ necessitate aliqua sed deuotione ser-
uantes : dum sapientiã studijs semet gestiunt non so-
lum animo sed et corpore consecrare. indignum du-
centes : libidini mancipare vas ad capiendã sapietiã
preparatum / et adere mortalem partũ eas a quibus

De laude

diuini verbi concubitus sacrosanctus & immortalis
 expetitur: ex quo posteritas relinquatur nequaquam cor-
 rupteque mortalitatis obnoxia. Vinum quidem nemo om-
 nino nec gustu quidem contingit: sed nec quolibet carnem.
 Tantum autem aqua eis est poculum: & panis cum sale
 vel hyssopo/cibus. Plura itidem alia illius sancte cogre-
 gationis Alexandrinæ comedatoria: supradicto Ec-
 clesiastice historiae loco denarrata coperies. ¶ Deinde
 Basilius, cum doctrina tum vitæ sanctitate magnus regu-
 lam conscripsit monasticam: qua mundus contematur/
 et in contemplationis quietem/animi deo sub tali du-
 ce militantium: ex sæculi fluctibus horrifonis tradu-
 cantur. Nec minus duæ illæ ecclesiæ columnæ & lu-
 cernæ super candelabrum positæ vt luceant doctrina et
 sanctimonia omnibus qui in domo dei sunt/ Augu-
 stinus et Hieronymus: regulas constituerunt/ quibus in
 austeritate monasteriali et quiete/ spirituali militiam
 sub his ducibus fideles exercerent. Successit illis bea-
 tus pater Benedictus/ tanquam fructuosa radix plantata
 in agro religionis: ex qua multi prodierunt palmites/
 fertiles admodum & extendentes suas propaggines usque ad
 extremum terræ. vt motes impleuerit umbra eius: & arbu-
 sta eius fuerint sicut cedri dei. Non enim paucis explica-
 re queant: quot ex illa primaria radice pullularint fru-
 tices fecundi/ & copioso cumulati religionis fructu: in
 totum fere terrarum orbem diffusi. Quid memorare bea-
 tos Dominicum et Franciscum: diuina reuelatione accitos et
 vocatos ad extruendam fratrum predicatorum & minorum re-
 ligionem/ & deo in nuda paupertate atque victu emedica-
 to miserandum. Preterea eximium patrem Bernardum/ Car-
 thusios/ Cælestinos/ & ceteros vite excellentia atque
 integritate præclaros: qui totis enixi sunt viribus cer-

Basilius.

Augustinus
Hieronymus.

Benedictus.

Psalmus 79.

Dominicus.
Franciscus.Bernardus
Carthusius.
Cælestinus.

ta cœnobiorum genera constituere/ a vitâ seculari se-
mota/ & ad solitudinis ocium inducētia. Cum igitur
tot patronis suffulta sit institutio monastica/ tot ha-
beat et tantos authores/ non plebeios nec vulgares
sed celebratissimos viros quorum laudes nulla tace-
bit ætas/ quorum claritudinem & inclytam famâ to-
ta personabit posteritas: quis nisi mentis inops ausit
id vitæ institutum improbare/ quod nunc didicit tan-
to tempore & a grauissimis viris esse approbatum?
¶ **Q** religio monastica/ ob ea quæ tradit obseruanda: nō
mediocrem etiam cōmendationē meretur. Cap. V.

Reliquum est vt cōmendabilē ostenda-
mus monasticā religionē: dilucidare
ea quæ tradit generatim obseruanda/
et quæ nā habet oībus religionis domi-
bus cōmunia instituta: quib⁹ tanq̄ ba-
sibus innititur/ quib⁹ vt fulcris muni-
ta stabilitur. Sane legimus in Exodo Mosē illū le-
giferū cū mitteretur a dño ad Pharaonē vt liberaret
populum Israeliticū ex Aegypto: iussum dicere inter
cetera Pharaoni. Ibimus viā triū dierū in solitudine:
vt imolemus dño deo nostro. Quod plane Mosi ver-
bum: nostro non absolum est proposito. Aegyptus
nāq; tenebræ interpretatur: et tenebricosi huius mūdi
vitæq; secularis est figura. Pharaon itidē affligens op-
pressionē tyrānica populū dei: principis huius mū-
di (cuius erat mēbrum) typum tenet. Quisquis igitur
hanc seculi vitā perosus/ de tenebris p̄ctōrū & sartha-
næ tyrannide per monasticę vitæ professione contēdit
euadere: opus est illi vt triū dierum viā trāsmissō ma-
ri rubro et duce Mose/ cum populo Israelitico pera-
gat in solitudine. atq; in vitâ solitaria/ secreta scilicet

Exodi. 3.

De laude

a turbæ vulgaris et mundanæ strepitu: trium obseruet virtutum semitam. qua ad mōtem/sublimitatem scilicet perfectionis monasticę pertingat/ & ad ipsam euectus: immolet deo sacrificium laudis. Est autem primæ diei iter ad ambulandū in via religionis claustralis: obediētiæ promptitudo. secundę: paupertatis expedita āplexatio. tertię vero: castitatis illibata integritas. **¶** si forte vnus horū dierum iter defuerit: fatiscet media in via arduū religionis callē ingressus. & delassatus: ad montem illum domini Oreb (ad quē peruenit Helias: & diuina reuelatione dignus habitus est) ad mōtem etiam Sinai (in quo dominus Moysi apparuit: & tabulas legis tradidit) haudquaquam pertinget. Itaq; quisquis periculosam mundi huius vitam exosus/ iam animo concepit angustum religionis callem ingredi et conficere: dicat cum Mose intrepidus coram Pharaone. Viam trium dierum pergemus in solitudinem: et sacrificabim⁹ domino deo nostro/ sicut præcepit nobis. Siquidem obediētia: sacrificium est deo acceptum. paupertas itidem & castitas: gratissima deo est sacrificatio. Et qui hæc tria studiosus impleuerit: triplici sacrificio domino deo sacrificat/ omnem pecudum & hostiarum oblationē longe excedente. Cæterum non sine ratione: trium illorum dierum iter interpretatur authores qui mysticum hunc sensum meditati sunt/ trium predictarū virtutum custodiam atq; obseruationem. quandoquidem illæ tribus aduersantur vicijis præcipuis: quibus humani generis hostis extremam animis nostris molitur perniciem/ castraq; habent trifauci cerbero opposita/ & contrarijs militant signis. Siquidem vt attestatur beatus Ioannes in prima sua epistola catno-

3. Reg. 19.

Exo. 19.

Exo. 8.

Monastica. omne quod est in mundo: concupiscentia carnis
 est/et concupiscentia oculorum & superbia vitæ: quæ
 non est ex patre sed ex mundo est. Id est. quicquid
 mundi huius viam (deo neglecto) sequitur: aut volu-
 ptas est libidinosa carnis/aut auaritia/aut elatio ani-
 mi ambientis honores. Hæc plane sunt tria retia:
 quibus sathanas incautas hominum inuoluit ani-
 mas. Hi sunt tres laquei: quibus innumeros homines
 princeps huius mûdi implicat/ & deicit in perditio-
 nis barathrum. Hic deniq; funiculus triplex difficile
 rumpitur: nisi triplex adhibeatur virtutum opposi-
 tarum nexus & vinculum. Porro concupiscentiæ car-
 nis contranitur sincera castitas: carnem edomans
 et in seruitutem redigens/ vt spiritui obsequatur. Cõ-
 cupiscentiæ vero oculorum & cupiditati opum repu-
 gnat voluntaria paupertas: omnia pro Christo abij-
 ciens vt nudum ipsum sequatur. Deniq; superbiæ vi-
 tæ obluclatur obedientia: superiori promptese sub-
 mittens/ & propriam abnegans voluntatem. Itaq;
 hoc trifidum iter/ castitatis/ paupertatis/ & obedi-
 tiæ: ad comparandam sibi in monastica professione
 perfectionem / maiorem in modum conducit/ atq;
 ad triplicem mundi huius disrumpendum laqueum
 mirifice confert.

1. Ioan. 2.

Eccês. 4.

Quæ religionis monasticæ status/ non omnino cum
 assumitur iam perfectus est: sed via ad obtinendam
 perfectionem ducens.

Cap. VI.

Quemadmodum autem populus Israeliticus
 cum pertransito mari rubro peragraret tri-
 um illorum dierum iter: necdum ad mon-
 tem dei peruenerat/ sed illuc tendebat/ et
 quotidiano ad illū gressu ferebatur. ita qui religionis

De laude

monasticæ viam capeffit/ & triū illarū virtutū obseruationi voto se astringit: nō protin⁹ iā perfectus euasit/ sed viam arripuit qua ad perfectionē p̄grediatur.

Matth. 19. Si vis (inquit dominus in euāgelio) perfectus esse: vende et vēde omnia quę habes & da pauperibus/ & sequere me. Vbi liquido insinuat: bonorū omniū vēditionem & in pauperes erogationē viam esse & mediū perueniēdi in perfectionē. Sic in collationibus patrū

Cassianus. abbas Moses (vt author est Cassianus) ait. Ieiunia/ vigilia/ meditatio scripturarū/ nuditas/ & priuatio facultatum: non perfectio sed perfectionis instrumenta sūt/ nec in ipsis cōsistit disciplinę finis: sed per illa deuenitur ad finē. quia nō omnis religiosus p̄fectus est: sed tamen perfectū habet statū. Et sane cum adolescentulus ludū litterariū frequentās & ferulę manum subdens/ scolastico labore atq; quotidiano litteras discit: nō eo ipso se doctū & eruditū p̄fitetur/ sed affectum desyderio vt doctrinā sibi cōparet/ & litterarū peritus euadat. Haud aliter subiens religionis onus: non vēdicat sibi perfectionis apicē neq; ad tantū culmen se conscēdisse arrogat. sed viā se ingressum esse testatur: qua ad sublimitatē perfectionis tādē prouehatur. Quo sit vt eximia cognoscatur esse & p̄stabilis admodū/ religionis susceptio: per quā quod anime salutem ipedit/ p̄cul repellitur. & quod eidē p̄fectionem confert: exercitio/ assiduaq; disciplina potissimū cōquiritur/ augetur & fouetur. Eniūero salutis hūanę sūma: in charitatis sinceritate/ ardoreq; cōsistit. Charitatis aut̄ venenū (vt ait Augustin⁹) est cupiditas. minus (inquit) te amat dñe deus: quicūq; p̄ter te aliquid amat/ quod nō propter te amat. Itaq; vbi cupiditas inualefcit in homine: imminuitur charitas. cum au-

tem ediuerso exardescit charitas: expellitur cupiditas. Sicut enim teste Gregorio/ tanto minus superna Gregorius
 quis diligit: quanto magis in infimis delectatur. ita
 contra/ quanto quis cœlestia ardentius affectat: tan-
 to minus terrenis rebus oblectatur. At vero cupidi-
 tas ipsa et terrenorum affectio: potissimum per tria
 predicta religionis vota imminuitur / debilitatur / et
 frangitur. Nempe voluptatū carnis concupiscētia su-
 stollitur per vitę castimoniā / auiditas pecunię per spō-
 taneā paupertatē / et proprię excellētę cupiditas per
 obedientiam. Magna igitur est religionis monasticę
 dignitas & præstantia: per quā charitas deo strictius
 nos vniens / q̄ maxime cōparatur / nutritur / ac adauge-
 tur. Proinde Bernardus monasterialē obseruationē / Bernardus
 secundū vocat baptisma: q̄ suos alūnos deo renouat /
 conformesq; reddit. Dicit enim in libro de p̄cepto &
 dispensatione. Audire vultis a me / vnde inter cætera
 pœnitentię instituta / monasterialis disciplina hanc
 meruerit p̄rogatiuam: vt secundum baptisma nū-
 cupetur? Arbitror ob perfectam mundi renūciatio-
 nem et singularem excellentiam vitę spiritualis: quę
 præminet vniuersis vitę humanę generibus. Huius-
 modi conuersatio: professores & amatores suos / diffi-
 miles hominibus / similes angelis facit. immo diuinā
 in homine reformat imaginem / configurans Chri-
 sto instar baptismi: dum per id q̄ mortificamus mē- Colof. 3.
 bra nostra quę sunt super terram / rursus Christum
 induimus / cōplantati similitudini mortis eius. Quis
 immo nonnulli authores non ignobiles scripto reli-
 querunt: omnia peccata præterita in ipsa religionis su-
 sceptione haud sec⁹ atq; baptismo deleri. Deniq; bea-
 tus Gregorius professionem religionis vocat holo- Gregorius.

De laude

caustum: quo totum deo offertur/ & inter omnia sacrificiorum genera habebatur potissimum. Siquidē super Ezechielem ita dicit. Qui ex possessis rebus subsidia egentibus ministrant: in bonis quæ faciunt sacrificium offerunt/ ex eo q̄ aliquid deo immolant et aliquid sibi reseruant. Qui vero nichil sibi reseruant: offerunt holocaustum/ quod est maius sacrificio. Sed quānam rogo sunt qui nichil sibi reseruant: nonne religiosi/ monasticam profitentes vitam: opes/ corpus/ & animam propriam abdicantes? Idē quoq̄ paulo post eodem loco. Sicut holocaustum est perfectius legis sacrificium/ quia totum incenditur: sic qui nichil sibi reseruant/ sed sensum linguam atq̄ substantiam omnipotentī immolant solenni voto/ vt omnino se deo mancipent: perfectiorem habent statum/ cuiusmodi est religio. Hieronymus itidem perfectionem monasticae arctitudinis magnopere commendat plerisq̄ in locis suarū epistolarum: & præsertim in epistola ad Iulianum/ cum ait. Apostoli gloriātur quia omnia dimiserunt & secuti sunt saluatore: & certe præter retia & nauē nichil eos legim⁹ dimisisse: & tamen testimonio futuri iudicis coronantur: quia se offerentes/ totum dimiserant quod habebant. Idem etiam in epistola ad Pāmachium ait. Zacheus diues erat: apostoli pauperes. Reddidit ille quadruplū eius quod rapuerat: diuisitq̄ pauperibus partem substantiæ quæ remāserat. tamen quia paruus erat/ & in apostolicam proceritatem non se potuit extendere: non fuit in duodecim apostolorum numero. Apostoli autem quantū ad diuitias/ nichil: quantū ad voluntatem/ totū mundū pariter reliquerūt. Apostolica autem vitæ sectatores & asseclæ sunt: qui religionis ob-

seruandæ disciplinæ sese astrinxerunt. Deniq; idem Hieronymus in epistola ad Paulinum ait, Philosophus gloriæ animal/ & popularis auræ vile mancipium: totam semel sarcinā deposuit. Et tu teipsum reputas in culmine virtutū constitutū: si partem ex toto offeras? Te vult dominus: non tua, te (inquit) vult hostiam viuam/ placentem deo. Qui autem monasterij regulæ se per professionem subdit: seipsum hostiam deo offert, exinde igitur ad virtutum culmen assiduo virtutis vsu haud difficile potest euadere.

Hieronymus.

¶ Magnam esse adhibendam diligentiam/ vt quod deo in religione monastica vouetur: integre eidem persoluatur.

Cap. VII.

Vota serui

Erum quanto augustior est & sublimior religionis monasticæ dignitas: tãto grauior est & nocentior ab ea prolapsio/ p votorum deo prestitorum transgressio- nem atq; solutionē. Quanto enī gradus altior est (vt ait Gregorius) tanto casus grauior. Et sanctus Augustinus inquit, Sicut nō me- mini me vidisse meliores ijs qui in religione profe- cerunt: ita nec eis deteriores qui in illa defecerunt & prolapsi sunt. Proinde summopere est curandum/ vt quæ vota solēni & celebri astrictione facta sunt in religionis professione: ea religiosi illabefacta iuiola- taq; seruent, assidue id animo volutātes/ q̄ si quis regi aut p̄cipi aut cuiq; magnæ authoritatis aut graui- tatis viro p̄mississet vltro se quippiã facturū: habereẽ prorsus improbus & infidelis/ si suæ pollicitationi non satisfaceret/ aut eam opere nō exequeretur, quãto er- go magis damnandū est & animę exitiale: si deo (qui rex est ois terrę: immortalis & oipotens) quippiã voto

Gregorius.
Augustinus

De laude

- Vota*
Pfal. 75. fuerit promissum/ quod tamen re ipsa non cōpletur
vti par est. Id sollicitè nos admonet psalmus dicens.
Vouete et reddite domino deo vestro: omnes qui in
circuitu eius affertis munera. Cui autem reddenda
sunt vota: terrifice subiungit. terribili (inquit) & ei qui
aufert spiritum principum: terribili apud omnes re-
ges terrę. Rursum & alio loco psalmus. Redde altissi-
mo vota tua. Cui accedit Ecclesiastes dicens. Siquid
vouisti deo: ne moreris reddere. displicet enim ei: infi-
delis & stulta promissio. Sed quodcunq; voueris red-
de. multoq; melius est non vouere: q̄ post votū pro-
missa non reddere. Enimuero si ruina est homini (vt
ait sapiēs) deuotare sanctos/ & post vota retractare:
nōne pauciori iure perniciosum est homini/ deo (qui
sanctus est sanctorum: & omnes sanctificans) votum
ēdere/ & illud mīme p̄ficere? Plane liberū est cuius/
se in principio per votum religionis astringere deo:
aut ab illa obligatione supersedere/ & cōmunem in-
ter homines vitam agere. Vbi vero p̄stitū fuerit vo-
tum: quod prius erat consilij/ iam transit in p̄ceptū
neq; libertas relicta est homini: ab eo voto resiliendi
pedemq; reuocandi. Quod Augustinus ita confir-
mat. Ante votū (inquit) liberum erat reddere: sed ne-
cessariū salutē post votū. Voto nāq; cōsilia: vobis fa-
cta sunt p̄cepta/ & libera: necessaria. Quēadmodum
Leul. 27. in Leuitico dictū est Mosi. Omne quod domino con-
secratur siue homo fuerit siue animal: non veniet nec
redimi poterit. quicquid semel fuerit consecratū: san-
ctum sanctorum erit. Rursum in libro Numeri dñs
Nume. 30. ad eundem. Siquis virorum votum domino vouerit/
aut se cōstrinxerit iuramēto: non faciet irritum verbū
suum/ sed omne quod promissit implebit. Q̄ si qui at-

tentauerint irritū facere verbū suum/ & votū infrin-
 gere: tanq̄ preuaricatores p̄missi/transgressores fidei
 datę & foedifragi a domino abiicientur/ similesq; ha-
 bebuntur vxori Loth: quæ contra præceptum ange- Gene. 19.
 li respiciens retro cum Sodomis egressa foret/ conuer-
 sa est in statuam salis. Cuius exemplū/ dominus nos-
 ter apud Lucam animis nostris studiose obiicit: di- Luca. 17.
 cens. Memores estote vxoris Loth. Idem quoq; pro- Luca. 9.
 gressorum in via virtutis/ & ignauia torpentium mar-
 centiūq; ocio damnat inertiam: cum ait. Nemo mit-
 tens manum ad aratrum & aspiciens retro: aptus est
 regno dei/ Sane qui magno animi feruore religio-
 nis subiere iugum/ et deinde elanguentes pigro tor-
 pore suspirant ad cōuersionem mundi pristinam/
 vota q; deo promissa temere ifringūt: perfimiles sunt Nume. 11.
 ijs qui de populo Israelitico demorātes in deserto/ su-
 spirabant post ollas carniū Aegypti/ quibus in men-
 tē venerūt pepones/ cepe & allia/ panisq; in saturita-
 te māducatas. qui tandē eo deuenerūt insanię: vt di- Nume. 14.
 xerint. Constituamus nobis ducē: & reuertamur in
 Aegyptum. Verum vt hī terrā promissionis lacte &
 melle manantē non introierūt: sed prostrati fuerunt
 in deserto & in sepulchris cōcupiscentię tumulati. ita
 neq; qui suscepto religionis habitu aspirāt ad vitam
 secularem/ & licentius nulla voti habita ratione/ q̄ se-
 culi homines viuūt: aternā introibūt requiem. Cum
 enim diuinum iam vita defuncti subierint examen:
 proferetur scriptū illud ante tribunal Christi ab an-
 gelis/ quo in conspectu totius monasterij deo polliciti
 sunt cōuersionē morū et stabilitatē sui ordinis secūdū
 sui primarij fundatoris regulā. & quonā pacto eam
 tenuerint: districte requiretur. Ita enī sanctus pater

De laude.

Effrem ere
mita.

et anachorita Effrem / sermone quinto (qui est de iudicio post resurrectionem futuro) dicit de vnoquoque Christiano id forniandū. Exigetur a singulis fides in pace illibata / sigillūque infractū / & tunica icoinquinata: secundū pulchrā illā confessionē / quā corā multis testibus confessi sunt dicentes. Abrenūcio tibi sathana et omnib⁹ operibus tuis. huiusmodi prædara abrenūciatio requiretur a nobis in illa hora. quā vero beatus erit: qui illā (vt pollicitus est) diligenter / integreque seruauit. Et paulo post eodē loco. Hæc abrenūciatio nē angeli i hora baptismatis scribūt: hæc a nobis omnib⁹ Christianis cōfessio exigitur iudicij tēpore. Scriptū est enī. Ex verbis tuis iustificaberis: & ex verbis tuis cōdemnaberis. Et iterū. De ore tuo te iudico: seruaequā. Hæc sanctus Effrem. ¶ In illa etiā districta diuini iudicij hora / locū nō habebit excusatio illa i peccatis: quā prætendūt nonnulli viuētes dissolute in monasterijs a disciplina regulari prolapsi / & recusantes totis viribus morū reformationē in seipsis. quā dicunt / ea intentione se ingressos esse illā domū monachalē: vt in ipsa viuerent secundū consuetudinē tunc cum ingrederent obseruatā / neque se aliud putant deo vouisse. Siquidem hi & seipsos & alios fallūt: neque satis attendunt verba suę professionis / per quā promiserunt conuersionē morū et stabilitatem / permanentiamque continuam vitæ monachalis: secundum regulam sancti Benedicti / aut alterius cuiuspiā / cœnobitice vitæ authoris. Huiusmodi autem consuetudo solutius viuendi & morum corruptela: non est secundū eam regulam cui se obstrinxerūt / sed omnino illi contraria. Quocirca illi ex voto suo astriguntur ad integram & solidam regulæ suę obseruationem in refor-

matione morum, & si secus fecerint: versantur in periculo suę salutis. Neq̄ quispiam gloriatur apud se hęc degens vitam: q̄ patrem habeat suę professionis Augustinum aut Benedictum, quoniam in discussione illa & trutinacione diuini iudicij is sanctus contra voti fractorem testis erit regulę suę violatę & huiusmodi trāsgressionis pœnas exiget a deo, qui fuisset apud diuinam maiestatem (si integre fuissent completa vota: si regula ad vnguem seruata) sui in religione filij patronus/interpellator & aduocatus. Non igitur quispiam iacitet: q̄ patrem habeat suę institutionis monasticę sanctum Benedictum, quoniam si Benedictus pater eius est: opera Benedicti faciat, alioquē falso sibi eum ascribit patrem: cuius vitam acta / & opera non imitatur. Ita plane dominus Iudeis gloriantibus q̄ patrem haberent Abraham: respondit, Si Abraham pater vester est: opera Abraham facite, significans hisce verbis/ neminē debere illū sibi patrem ascribere aut ascescere: a cuius bonis moribus vita & probitate degenerat. ¶ Neq̄ amici? religionis aut nomē exteriorue cultus aut locus: quępiā apud deū salutis securū aut tutū reddunt, quādoquidem hęc omnia ad grauiorē dānationis-cumulū exaggerant: si mores & vita recta (quorū index esse debet exterior habitus) illis nō respōdeāt. Et pcellent si q̄ huiusmodi sūt/ illo fulmine & tonitruo maledictionis: quod interminatus est dominus scribis & pharisęis/ qui mūdabāt quod de foris erat calicis et parapetidis: intus autē pleni erāt rapina & immunditia, quos etiā assimilauit sepulchris dealbatis/ quę a foris parent hominibus speciosa: intus vero plena sunt ossibus mortuorum et omni spurcitiā. Et hic idē locum

Ioan. 8.

Matth. 23.

De laude

Augustinus habet quod ait Augustinus. Simulata æquitas non est æquitas: sed duplex iniquitas. Non enim religiosum facit hominē/ aut nomen aut habitus aut locus: sed sinceritas animi et vitæ integritas. Et quæadmodum dicit venerabilis pater/Hugo de sancto Victore, non ornat religiosum nitor corporis aut vestium: sed morum. & spiritalis magis quærenda est munditia: quàm corporalis.

Hugo de sancto Victore.

Quo modo obedientia: scripturæ testimonio & exemplis/ sanctorum etiam patrum sententijs commendata est & obseruanda. Cap. VIII.

Reliquum est de tribus supradictis virtutibus (in quarum exercitio & officijs: tota religionis monasticæ summa consistit) generatim verba facere/ et quomodo ex euangelica doctrina de præptæ sunt: palam ostendere. ne quis cauilletur humanum inuentum esse monasticam institutionem: ubi eam perspexerit in euangelicæ veritatis basi atque fundamento esse collocatam atque consolidatam. Earum prima (ad quam obseruandam quisque religiosus se voto constrinxit) est obedientia: a domino commendata in euangelio/ cum dicit. Siquis vult venire post me: abneget semetipsum/ et tollat crucem suam et sequatur me. Nulla autem verior aut perfectior sui abnegatio: quam propriæ abdicatio voluntatis/ et illius propter deum ad alterius arbitrium subiectio. Qui enim bona sua venundat/ et dispartitus est pauperibus: ea quæ extranea sunt et sibi extrinseca/ abnegauit. Qui insuper per castitatem et sanctimoniam vitæ/ corporis refrenauit oblectamenta: corpus iam abnegauit et eius delicias. quod non vsque adeo intimum est et homini proprium atque pe-

*ima virtus
monasticæ vite
est obedientia*

I

Lucæ. 9.

culiare: vt libertas volūtatis. Qui vero per obedientiã
 abiecit propriã volūtate: iã id quod hominis est ma-
 xime proprium/ & minime cū brutis animãtibus cõ-
 mune (quẽadmodũ sunt corporis functiones) abnega-
 uit/ & i quo maxime nobilitas humanæ cõditionis elu-
 cet. Quid enĩ dignius in homine inuenias/ aut maiore
 obtinẽs principatũ/ dominiq; et excellẽtiæ indicium ap-
 tius: q̃ libertatẽ voluntatis? quid itẽ penitentiã aut interiõ
 homini q̃ liberum arbitrium? quod in penetralib; &
 abditiſſimo animæ ſinu ſuam collocauit ſedem. Itaq;
 qui propriam voluntatem perfecte ſubmiſit alterius
 iudicio atq; arbitratui: quod maximum et præſtan-
 tiſſimum in ſe habuit/ quod ſibi maxime intimum et
 proprium: ablegauit a ſe/ & in alterius tradidit ma-
 nus. Nimirum igitur hæc perfectiſſima cenſetur/ et
 longe alijs verior: ſui abnegatio. Quæ itidem a domi-
 no cõmẽdatur in euangelio: cum diſcipulis/ & ipſorũ
 nomine quib; q; p̃latis dicit. Qui uos audit: me au-
 dit. et qui uos ſpernit: me ſpernit. Quod amplius ex-
 plicans Bernardus in libro de diſpenſatione et præ-
 cepto: ait. Obedientia quæ maioribus debetur: deo
 exhibetur. Quã obrem quicquid vice dei præcipit
 homo: omnia accipienda ſunt ac ſi præcipiat deus.
 Rurſum dominus noſter de ſcribis & phariſeis ſedẽ-
 tibus ſuper cathedram Moſi/ licet peruerſam ducẽ-
 rent vitam: ait. Quæ dicunt facite: quæ autem faciũt
 nolite facere. Quo quidem verbo deſignauit/ præ-
 latis etiã improbè eſſe obtemperandum: vitam au-
 tem eorũ peruerſam minime imitandam. Et Hiero-
 nymus ad Ruſticum monachum. Præpoſitum
 monaſterij timeas vt dominum/ diligas vt patrem.
 credas eſſe ſalutare: quicquid ille præceperit. nec de-

Luce. 10.

Bernard.

Matth. 23.

Hierony-
mus.

De laude

- maioris sententiā iudices: cuius officij est obedire. et implere quæ iussa sunt/ dicente Mose. Audi Israel: & tace. Rursum idem. Bonum est obedire maioribus/ parere prefectis & post regulam scripturarū: vitæ suę tramitem ab alijs discere/ nec præceptore vti pessimo: scilicet præsumptione sua. Cõsonat his & Pauli apo-
- Deute. 6.** stoli ad Hebræos salutare documentū. Obedite præpositis vestris: & subiacete eis. ipsi enim peruigilant: quasi rationem pro animabus vestris reddituri. Et principis apostolorum in prima sua epistola catholica monitum: eandem exprimit sententiam. Subiecti (inquit) estote omni humanæ creaturæ propter deū. Et iterum eodem loco. Serui subditi: estote in omni timore dominis: non tantum bonis & modestis / sed etiam discholis. Omitto dedita opera/ complura alia scripturæ & veteris & nouæ legis testimonia: ad comprobandū propositū. ratus quæ iam adducta sūt: ad id astruendū sufficere / & cætera a studiosis diuinarū litterarū haud magno impedio colligi posse. ¶ Quæ si exēpla obediētie ex præptuario scripturæ desumpta subiicere lubet: occurret i primis dñi nostri Ihesu Christi sūma & eximia obediētia. qua (vt scribit apostol⁹ ad Philippēses) factus est obediēs vsq; ad mortē: mortem autē crucis. Quod apostoli verbū explanās Bernardus ait. Cõsyderate fratres obedientiam Christi. ipse enī ne perderet obedientiā: p̄didit vitā. Rursum contestatus est dñs noster se de cœlo descēdisse: nō vt faceret voluntatē suā sed voluntatē eius qui misit ipsū patris. Ipse quidē qui tātus est/ verus dei fili⁹ / & in forma dei existens / splendor glorię & figura substantiæ eius: propriam voluntatem reliquit / vt patris exple-ret beneplacitum. orauitq; imminente passionis ho-
- Philipp. 2.**
- Bernardus**
- Ioan. 6.**
- Hebrę. 1.**

ra/sanguineo sudore madens: vt in transferendo pas-
 sionis calice non sua voluntas sed patris fieret. **Quid** Matth. 26.
 igitur nos/qui putredo sum⁹ & vermis/ qui puluis et Iob. 25.
 cinis terræ quæ proijcit ventus: agere debemus? non-
 ne libenter superiorū iussa capescere/ & præceptis pa-
 rere? Christus enim passus est pro nobis/ nobisq; re- 1. Petri. 2.
 liquit exemplū: vt sequamur vestigia eius. Verū quid
 premij ex hac obedientiæ præptitudine consecutus Philip. 2.
 sit Christus: ex apostolo item audiamus. Propterea
 (inquit) exaltauit illū deus/ & dedit illi nomen quod
 est super omne nomen: vt in nomine domini nostri
 Ihesu Christi omne genu flectatur/ cœlestium terre-
 strium & infernorum. & omnis lingua confiteatur:
 quia dominus noster Ihesus Christus in gloria est
 dei patris. Quare & nosipsi sperare debemus: ma-
 gna obedientiæ nobis non defutura præmia/ in æter-
 na illa retributione. Ad hæc beatus Petrus cum ex Ioan. 13.
 humilitate cordis resiliere a lotionem pedū sibi a Chri-
 sto exhibenda: audiens tamen instātem dominum et
 cōminantē nisi lauaretur/ non habiturū ipsum partē
 secum: propriā reliquit sententiā/ & domini nostri ar-
 bitrio se cōmisit. Quem quidē euāgelij locū exponēs
 Cyrillus in cōmentarijs super Ioannē: ait. Tu autem Cyrillus.
 nō nichil hinc fructus collige: exēploq; tibi Petrū pro-
 pone. qui etsi dixerit/ non laues michi pedes in æter-
 num: cedit tamen confessum maiori/ nec pertinaci-
 ter contendit/ sed cito se pœnituisse ostendit. Cauea-
 mus igitur quantum fieri potest: ne temerario ca-
 su verba efferamus. sed siquid (homines enim su-
 mus) exciderit/ etiam si probe dictum videretur:
 cum tamen aliud melius appareat/ non contenda-
 mus/ sed q̄ primum quod melius est amplectamur.

De laude

Præstat enim verbis solūmodo peccare: q̄ magnarū
 etiam rerū detrimentū habere. Hæc Cyrillus. Haud
 4. Reg. 5. dissimiliter Naaman princeps militiæ totius Syriæ/
 leprosus: cum audisset ab Heliseo propheta. vade/ &
 lauare in Iordane septies/ & sanaberis: primū animo
 tumido abiit indignans. Postea vero ad seruorū suo-
 rum modestam exhortationem/ obtemperans voci
 propheticæ: septemplici lotionem omnem a se lepram
 Ioan. 9. in Iordane abstersit. Nōne & cæcus a natiuitate post-
 lutum a domino oculis suis superpositum profectus
 ad natatorium Syloe et oculos lauans/ vt sibi præce-
 Luce. 17. ptum fuerat a domino: visum recepit? Decem item
 leprosi cum ad domini iussu irent vt ostenderēt se
 Hiere. 35. sacerdotib⁹: a lepra curati sunt. Filij quoq; Ionadab
 de domo Rechabitarum/ q̄ auus eorum patern⁹ es-
 set Rechab/ iussu complētes paternū ne vinū bibe-
 rent: obediētiæ meritū/ benedictionem atq; pro-
 missionem continuā in sua stirpe successionis a deo
 consecuti sunt. Quid Abraham in filij immolatione
 Gene. 22. obediens deo: nonne accepit repromissionē multipli-
 candi sui seminis/ & benedictionis omnibus gētibus
 3. Reg. 19. in semine suo prestandā? Postremum Heliseus pal-
 lio Helix humeris suis imposto prompte eundē se-
 4. Reg. 2. cutus: et pallium magistri sui cum in cœlum rapere-
 tur/ & duplicem eius spiritum obtinuit.

¶ Quod noxia sit homini/ & deo odibilis inobe-
 diētiā: ex scripturę testimonio & exemplis cō-
 probatio. Cap. IX.

Quantum autem bonum cum omnibus tū re-
 ligiosis ex obediēdi facilitate proueniat/ &
 quantā mereatur cōmendationē obediētiā/
 clarius innotescet: cū diffusius explicatū fue-

rit q̄ exitialis sit animę obediētia / q̄ deo displicēs / &
 quantorū causā malorū. Vnūquodq; enī: per suū cō-
 trarium patētius elucescit. et quantū bonū sit sanitas /
 amplius agnoscimus: cum morbi molestiā / dolorq; &
 afflictionē persenserimus. q̄ magnū etiā sit lucis be-
 neficiū / manifestus percipimus: cū tenebrarū horro-
 rē & noctis opacitatē perpessi sumus. Itaq; sicut obe-
 dientia a malo liberat / victorē hostiū reddit hominē /
 & sapiētię donū paruulis cōfert. Dicit enī ecclesiastes
 Qui custodit p̄ceptū: non experietur quicq; mali. Eccēs. 8.
 Et sapiens in prouerbis. Vir obediens loquetur vi- Prouer. 21.
 ctorias. Bernardus itē ait. Si vis esse sapiens: esto obe- Bernardus
 diens. Sic enim scriptum est. Fili concupiscens sapien- Eccē. 1.
 tiā cōserua iustitiā: & dominus dabit tibi illā. Et Cy- Cyprianus
 prianus in libro de duodecim abusionibus ait. Sicut
 fructus nō inuenitur in arbore / in qua flos pri⁹ nō ap-
 paruit: sic in senectute honorē legitimū cōsequi nō po-
 terit / qui i adolescentia / disciplinæ alicui⁹ exercitatioē
 nō laborauit. Disciplina autē absq; obediētia: quali-
 ter fieri poterit? adolescens ergo sine obedientia: ado-
 lescens sine disciplina est. Ita inobedientia in superio-
 rē id imprimis infert incōmodum: q̄ in deū rebellio-
 nem parat & bella mouet. quod ex superius adducto
 euāgelij verbo liquido cōstat: quo dictum est p̄latis
 omnib⁹ a domino. qui vos spernit: me spernit. Luca. 10.
 cū etiā est idē ex verbis apostoli: ad Rhomanos scri- Rhoma. 13
 bentis. Omnis anima: potestatibus sublimiorib⁹ sub-
 dita sit. nō est enim potestas: nisi a deo. quæ autē sunt
 a deo: ordinata sunt. Itaq; qui resistit potestati: dei or-
 dinationi resistit. qui autē resistunt: ipsi sibi dānationē
 acquirunt. Rursum ad Thessalonicenses scribens ait.
 Itaq; qui hæc spernit: nō hominē spernit / sed deū / qui 1. Thess. 4.

De laude.

- etiam dedit spiritum suū sanctum in nobis. Attestatur idem Moses: loquens filiis Israel in se obmurmurantibus. Nos vero quid sumus: quia musitastis contra nos: Nec enim cōtra nos est murmur vestrū: sed contra dominū. At vero quēadmodū rebellis populus Israeliticus ob crebras in deū murmuratiōes: multis in deserto plagis afflictus est/quadragita annis in eo peragrādo vagus: pene cōsumpt⁹ est/nec in pmissam introduct⁹ terrā. ita qui religionis monasticę ingressi sunt semitā/ & cōtra patrē suū cornua inobediētię erigunt/supbia spiritu inflati/ceruicosi & cōtra stimulū calcitrātes: nō introibūt in requiē illā/ q̄ solis obediēt⁹ est p̄parata. Hęc sane imanis belua primū intulit humani generis exitiū: cū diuino p̄cepto inobediētes primi parētes nostri/ & se et totā suā posteritatē misero dānarūt exiliō/ & inumeris inuoluerūt calamitatib⁹. Neq; id quidē ab re contingit. nā initiū omnis peccati supbia: ex cui⁹ virulēta radice hęc pestilētissima inobediētię lues enascitur. Eadem lethifera tabes Saul pri⁹ vinctū i regē Israel diuino iussu et in exterminādis Amalechitis diuinę voci min⁹ audiētē regali deiecit folio. cui dictū ē a Samuele. Nunq̄ d. vult dñs holocausta & victimas: & nō poti⁹ vt obediatur voci dñi? Melior est enī obediētia q̄ victimas/ & auscultare magis q̄ offerre adipem arietū. quoniā quasi p̄ctm̄ ariolādi est repugnare: & quasi scelus idolatrię nolle acquiescere. Pro eo ergo q̄ abiecasti sermonē domini: abiecit te dñs ne sis rex. Caterum cur scriptura dicat eo loco meliorē esse obediētiā q̄ victimas: Gregorius annotatu dignā assignat causam dicens. Obediētia victimis p̄fertur: quia per victimas aliena caro/per obediētiā vero propria voluntas maclatur.

Deniq; propheta ille missus a deo ī Bethel vt increparet Hieroboam regē Israel de peccato idololatrię / 3. Reg. 13. quod introduxit suo regno / scādalū prestās & offendiculum toti suo populo: quia cōtra domini p̄ceptū ibi manducauit & bibit / licet ab altero pseudo propheta deceptus: a leone in via strāgulatus est / & parentum suorum sepultura priuatus. Haud aliter a leone rugiente deuorantur: qui superiorum suorū p̄ceptis contraire calcitrosi audēt / & in faciē illis resistere. Deniq; oēm virtutū frugē & fructū pdit hęc p̄niciosa labes & cuiusq; boni operis tollit mercedem: q̄ nō sit solido inixū fundamēto. Quod ex Augustini verbis apte cōstat: dicētis. Si ieiunaueris / si diebus ac noctibus orationes feceris / si in sacco & cinere poenitentia egeris / si nichil aliud feceris nisi quod tibi p̄ceptum est i lege: et tibi sapiēs visus fueris / sed patri tuo spiritali inobediēs: has omnes virtutes pdidisti. Quod inuisum autē sit deo inobediētiae malū in super ex ijs constat: quæ in veteri lege seruāda mandauit. et presertim in Deuteronomio vbi dicit. Qui autē superbierit nolens obedire sacerdotis imperio / qui eo tempore ministrat domino deo tuo / et decreto iudicis: morietur homo ille / & auferes malū de Israel: cunctusq; populus audiens timebit / vt nullus deinceps intumescat superbia. Eiusdem quoq; libri alio loco / filius contumax & superbus qui non vult audire patris ac matris ip̄erū & coercitus obedire contēpserit iubeat duci a parētib; ad seniores ciuitatis et publice accusari: atq; lapidibus obrui a populo ciuitatis / vt vniuersus Israel audiens pertimescat. Deniq; extra de maioritate & obediētia cap. si quis venerit. dicit. Si quis venerit cōtra decretū episcopi: ab ecclesia abiciat.

Augustin⁹

Deute. 17.

Deute. 21.

De laude.

1. reg. 13. In libro regū legitur. q nō obedierit p̄cipi: morte moriā. Et ī cōcilio Agathēsi: q̄ anathematifetur. ¶ De mū quoniā inobediētia ex superbia/ & obediētia ex humilitate vt ramus ex sua radice enascitur: ad deū tandū inobediētiā malū/ nichil religioſo cōducibilis est aut congruentius/ q̄ humilitas virtutū omniū mater & nutrix. quē admodū dicit Ifidorus libro primo de summo bono. Sūma monachi virtus: humilitas. summū eius viciū: superbia est. Tunc autē se monachum quisq; iudicet: quando se minimū estimauerit/ etiam cū maiora virtutū opera gesserit. Sed pro dolor īa monasterijs id sapius vsu venit: quod deplorat Bernardus his verbis. Video (quod non parū doleo) post spretā s̄culi p̄pam/ nōnullos in schola humilitatis superbiam magis addiscere: ac sub alis humilis mitisq; magistri grauius insolescere/ & impatiētes magis fieri in elauſtro q̄ fuissent in s̄culo. Et paulo post subiungit. Pleriq; in domo dei nō patiuntur ī cōtemptu haberi: qui ī sua domo nō nisi cōtemptibiles esse poterant. vt qui videlicet vbi a pluribus honores appetūtur/ ibi locū habere non meruerunt: saltem ibi honorabiles videantur/ vbi ab omnibus honores cōtemnūtur. Verū hęc honorum appetētia cū inobediētia/ īdiuidua illi⁹ comite & pedissequa: extirpāda sūt & elimināda a cordib⁹ illorū q̄ in religioe monastica p̄fectū ad virtutes & p̄fectionē cōparare cōtēdūt. ¶ Quia paupertas/ sc̄da virt⁹ ex voto obseruāda: euāgelico testimonio et multis scripturæ locis p̄bat. Cap. X

Secunda virtus/ ad quā monasticę vitę cultores obseruandā se voto obligant/ est spontanea paupertas: q̄ repromissionē accipit a domino ęternā consequendi hęreditatē. Beati

(inquit) pauperes spiritu: quoniã ipsorũ est regnum
 cœlorũ. Sunt autẽ spiritu pauperes: qui diuitias simul
 & earũ affectũ a se abiciũt/ vt expediti ac leues Chri
 stum nudũ sequantur: nō habentẽ ubi caput reclinet.
 Et rursũ. Omnis qui reliquit domũ vel fratres aut so
 rores/ aut patrẽ aut matrẽ/ aut vxorem aut filios/ aut
 agros ppter nomen meũ: centuplũ accipiet & vitam
 aternã possidebit. Insup quod paulo ante adductũ
 est. Si vis pfectus esse vade & vende omnia q̄ habes
 & da paupibus: & habebis thesaurũ in cœlo/ & veni
 sequere me. Sed quid obsecro/ illo dominĩ verbo ap
 tius. Omnis ex vobis qui nō renunciat omnibus quę
 possidet: nō potest meus esse discipulus. Hęc indyta
 & expedita virtus religiosis amplectenda/ in leuiticã
 tribus viris (vt supius dictũ est) p̄signata conspicitur.
 qui inter ceteras tribus partem hœreditatis sortiti nō
 sũt/ nec sortem in terra promissionis obtinuerũt: quia
 pars eorum erat dominus. Eadem a domino nostro
 Ihesu Christo ab ipso natiuitatis exordio (quo in p̄se
 pio reclinat⁹ est/ & p̄nis inuolutus) ad exitũ vsq; vi
 tã quo alieno cõditus est sepulchro: mirifice obserua
 ta est/ & a sup̄benedicta etiã ei⁹ matre paupculã sem
 p vitã (dũ hunc mundũ incoletet) agente. Vnde san
 ctus Bonauẽtura in vita beati Frãcisci/ quã luculẽter
 & copiose cõscripsit: capite septimo de amore paup
 tatis eiusdẽ sancti loquens/ ait. Christi Ihesu paup
 tatem & matris eius frequẽter cũ lachrymis reuocabat
 ad mentẽ. Inde hanc virtutum asserẽs esse reginam:
 quia in rege regũ & in regina matre ipsius tã p̄stanter
 effulsit. Proinde dominus ipse in psalmo dicit ad pa
 trẽ. Paup sum ego: & in laboribus a iuuentute mea.
 Et alio in loco. Ego vero egenus & pauper sum: deus

Matth. 5.

Matth. 8.

Matth. 19.

Ibidem.

Luca. 14.

Cap. 2.

Num. 18.

Luca. 2.

Ioan. 19.

Bonauẽ
 tura.
 Frãciscus.

Psal. 87.

Psal. 79.

De laude

2. Corin. 8 adiua me. Et apostolus de eodem ad Corinthios scribens: ait. Scitis gratiã domini nostri Ihesu Christi: quoniam propter vos egenus factus est cum esset diues/ vt illius inopia vos diuites effetis. **Lucã. 10.** Apostoli itidem sine sacco & pera ad predicãdum euangeliũ missi: paupertatem summopere coluerunt: vt de ipsis merito dicat Iacobus apostolus. Audite fratres dilectissimi. Nonne deus elegit pauperes in hoc mundo: diuites in fide/ & hæredes regni: quod repromisit deus diligẽtibus se. Itaq; exemplo ipsorum Christi discipulorum (qui in principio nascentis ecclesiã bona sua omnia in commune conferebant: cõmunẽq; in victu/ amictu & domicilio debebant vitã) qui monasticam obseruantiam sunt amplexi: paupertatem quoq; ipsam religionis asseclam & pedissequam colere annitantur/ proprietatem omnem execrantes et despicientes. Si enim Crates Thebanus (vt author est Hieronymus) cum Athenas ad philosophandũ pergeret/ magnũ auri pondus a se reiecit: existimãs se cum diuitijs sapientiam simul & virtutem assequi non posse. quid facere debet religiosus: ad diuinam philosophiam percipiendam monasterium subiens/ et in spiritus sancti schola discipulum se exhibens: in qua discat mundum contẽnere/ & soli deo firmius adherere: nonne hæc caduca & euanida æternis et nunq; perituris bonis commutare/ & pro luto quod dimisit: aurum optimum deligere? Hæc scilicet transitoria aspernari: quæ euntem impediunt/ implicant/ inuoluunt curis et anxia sollicitudine/ aculeatisq; spinis lacerant miserã mentẽ/ & pungunt: quo leuius et expediti⁹ ad Christũ recto cursu pueniat. **Matth. 19.** Si enĩ difficile est diuitẽ intrare in regnũ cœlorũ/ ipsius Christi

Crates phi
 losophus.
 Hierony⁹
 mus.

I

testimonio: ex opposito perq̄ facile est/ vere pauperē
reiectis omnibus viæ impedimentis & nulla retardatū
sarcina diuitiarū: paratū pauperibus regnū ingredi.

¶ Porro non desunt etiā copiosę sanctorū patrū sen-
tentię: post sacrarū litterarum authoritatē/ in cōmen-
dationem paupertatis efficaces et validę. Siquidē Au-

Augustin⁹

gustinus in libro de ecclesiasticis dogmatib⁹ dicit. Bo-
num est facultates cū dispensatione pauperibus ero-
gare: sed meli⁹ est pro intētionē sequēdi dñm eas in-
simul donare/ & absolutū sollicitudine egere cū Chri-

Ambrosi⁹.

sto. Et Ambrosi⁹ in libro de Cain & Abel. Esto pau-
per spiritu: et eris diues qualicūq; censu, quia non in
abundantia diuitiarū vita est hominis: sed in virtute
et fide. Istę te diuitię verū diuitē faciūt: si sis in deum
diues. Ioānes item Chrysostrōmus super epistolā ad

Chrysostrō-
mus.

Hebræos. Paupertas est manuductrix quēdā in via
quæ ducit ad cœlū: vnctio athletica/ exercitatio qdā
magna et admirabilis/ portus trāquillus. Nichil opu-
lentius eo: qui paupertatē sponte diligit & alacriter
suscipit. Deniq; Seneca in epistolis. Honestā res est le-

Seneca.

ta paupertas. Illa vero nō est paupertas: si nō leta est.
qui cum paupertate bene cōuenit: diues est. Non qui
parum habet/ sed qui plus cupit: pauper est. Idem
etiā eodem loco. Si ad naturam viues: nunq̄ eris
pauper. si ad opinionem: nunq̄ eris diues. Exiguū
enim natura desiderat: opinio immensū. Deniq;

Seneca.

idem. Multis ad philosophandum obstiterē diuitiæ.
paupertas autem expedita: securā est. Sed proh ne-
phas nūc in multis id locū habet: quod Hieronym⁹
in persona religiosorū paupertatē odio habentiū dicit.

Hieronym⁹
mus.

Nos suffarcinati auro: Christū pauperē seq̄mur .et
sub p̄textu eleemosinæ/ pristinis opib⁹ icubates: quo

De laude

modo possumus aliena fideliter distribuere: qui nostra timide reseruamus? Plenus venter: facile de ieiunijs disputat. Nō Hierosolymis fuisse: sed Hierosolymis bene vixisse: laudādū est. Cōqueritur eandē i religione labē inualescere idē scribēs ad Heliodorū. Sūt (inquit) ditiores monachi: q̄ fuerāt seculares. Possidēt opes sub Christo paupere: quas sub locuplete diabolo non habuerāt. & sustinet ecclesia eos diuites: quos tenuit mundus ante mendicos. Idem quoq; sup̄ Mathæum dicit. latro est: & domum dei conuertit in speluncam latronum: qui lucra de religione sectatur: cui⁹ professio nō tā cultus dei: q̄ negociationis occasio est. Deniq; idem insectatur religiosos paupertatis simulators magis q̄ obseruatores: cū scribit ad Rusticum monachum. Vidi ego quosdā: qui postq̄ renūciauerunt saeculo: vestimentis duntaxat & vocis professione: nō rebus: nichil de pristina conuersatione mutant. Res familiaris magis aucta q̄ minuta: eadē ministeria seruulorū: idē apparatus conuiuij: & nomen sibi vendicant solitarij. Pleriq; artibus & negociationibus pristinis carere non possunt: mutatisq; nominibus: insulorum eadem exercent cōmercia: non victum et vestitum: quod apostolus praecepit: sed maiora q̄ saeculi homines emolumēta sectantes. & sub religionis titulo exercentur iniusta compendia: & honor nominis Christiani fraudem magis facit q̄ patitur. Quæ pudet dicere si necesse est: vt saltē sic ad nostrū erubescamus dedecus: publice extendentes man⁹ pānis aurum tegimus. & contra omniū opinionem plenis sacculis morimur diuites: qui quasi paupes vixim⁹. Verū de huiusmodi prolapsione religiosorū a vera paupertate: diffusior sequenti loco fiet sermo.

Hieronymus.

I. Tim. 6

¶ **Q**uæ paupertatem spontaneam inficit ea proprietatis labes: qua nesciente & inuito patre monasterij clanculum aliquid detinetur.

CAP. XI.

Nesciente patre monasterij: clanculum illud apud se detinendo. aut sciente illud & permittente superiore: propriam peculiaremque rem sibi vendicando. ut hæc hydra lerneæ / videlicet monachalis proprietatis / in infernis egressa paludibus: in gemina dissecari possit capita / diram euomeria atque exhalantia peste. Plane prior illa proprietatis tabes: exemplo Ananiæ & Saphyræ in actis apostolorum horrendè dånata est. qui partem Actuū. 5. precij agrj venditi ponentes ad pedes apostolorum & partem sibi referuantes: quæ spiritui sancto & deo mētitū sunt / subita morte ambo interierunt. exemploque sunt omnibus monasticā profitentibus vitā ne secreto quippiā apud se reconditū afferent. Quid insuper Iosue. 7. per Acham tollens contra prohibitionē diuinā aliquid de anathemate Hierico / & exercitū domini coram suis hostibus imbecillē & cōsternatum reddēs: ac deinde sorte depræhēsus / omni sua domo & substantia igni absorpta / ipse demū saxis obrutus insinuat: nisi religiosum cæca ductum cupiditate / & thesaurum sibi occultū nullo conscio congerētem? Propter quem dei ira interdū in totam defleuit multitu-

De laude

dinē. neq; mitigatur: donec exterminat⁹ fuerit q̄ hoc
 scel⁹ operat⁹ est. Q̄ uēadmodū igit̄ Iosue iussu dñi / id
 malū eliminauit e medio populi: quo p̄manēte / non
 potuit Israel stare corā hostib⁹ suis. ita is cui monaste
 rij cura cōmissa est / uigilare debet vt extirpet̄ id faci
 nus a domo monastica: si forsā i aliquo dephēsu fue
 rit. Alioq; nō poterūt spiritali certamine milites mo
 nastici p̄ualere contra hostē antiquū / qui latū habet
 imperiū seuāq; exercet tyrānidē eo i loco: vbi id viciū
 permittit̄ ip̄sue & negligēter cōmitti. Insup sacra Ma
 chabeorū refert historia: in cōgressu bellico Iudē Ma
 chabei viri vtiq; fortissimi cōtra Gorgiā p̄positū Idu
 meq; paucos Iudēorū corruisse. Cūq; sequēti die ve
 niret Iudas vt corpa p̄satorū tolleret / & cū parētib⁹
 poneret i sepulchris paternis: iuenerūt ipse et q̄ cū eo
 erāt / sub tunicis iterfactorū de donarijs idolorū quā
 apud Iamniā fuerūt: a quib⁹ lex p̄hibet Iudēos. Oī
 bus ergo manifestū factū est: hāc ob causā eos corruis
 se. Oēs itaq; bñdixerūt iustū iudiciū dñi: qui occulta
 fecerat manifesta. At vero si cognoscere cuiq; anim⁹
 fuerit i quo loco lex p̄hibet idolorū aurū et argentū a
 Iudēis tolli i Deuteronomio illud expressū iueniet /
 Deutero. 7 vbi dicit̄. Sculptilia eorū (scilicet populorū Chanane
 orū) igne cōbures. Nō cōcupisces aurū et argentū de
 quib⁹ facta sūt / neq; assumes ex eis tibi quicq;: ne offē
 das p̄pterea quia abominatio est dñi dei tui. nec iſe
 res q̄ppia ex idolo i domū tuā: ne fias anathema si
 cut & illud est. Sed nōne auaritia ab apostolo dicitur
 esse idolorū seruit⁹. Quid igit̄ aliud facit religio⁹ ab
 ditū aggerās thesaurū: q̄ sub tunica aurū idolo conse
 cratū abstrudit / & idcirco ab hostib⁹ spūalib⁹ p̄stra
 tus occūbit. Nepe vt lex Mosaica p̄hibet cōtingere

2. Mach. 12

I

Deutero. 7

Ephe. 5.

aut diripere aurū/ex quo cōflate sunt idolorū statuę:
 ita et lex monastica abstrusā cōdere pecuniā/et i suos
 vs⁹ asseruare. In mētē quoq; veniat ijs q; gaudēt furti
 sibi aurū cōgerere & q̄si i dolio recōdere: qđ beatus
Hieronym⁹ ad Eustochiū scribēs de virginitate ser-
 uāda cōmēorat. vtpote vnū ex fratrib⁹ Anachorit⁹
 Nitrie iuxta ægyptū: cētū solidos ex quotidian^o ope-
 ra cōtra regulę mōachalis cōstitutionē sibi occulte co-
 aceruasse/ atq; vita defūctū: cū illa pecunia fuisse in-
 uentū/ De q̄ qđnā faciūdū foret: diuersi diuersa sētie-
 bāt. Hi erogādā pauperib⁹/ illi parētib⁹ ipsi⁹ defūcti
 trāsmitteādā/ aliij vero accōmodādā ecclesiæ i aie ipi⁹
 mortui subleuationē cēsebāt. At vero Machari⁹ ere-
 mita/ Pābo et ceteri patres anachoritice vitę p̄cipui
 cultores/ decreuerūt illū cū sua pecūia i terra pphana
 sepeliēdū: adiecta hac terribili maledictiōe. pecūia tua
 tecū sit i pditionē Qđ et factū est/ & exide tm̄ terroris
 ceteris fratrib⁹ icussū: vt apud oēs sūmū deide habe-
 re^t nefas. et morte piādū/ si vel vn⁹ obol⁹ clandestine
 apud aliquē seruare^t. Pręterea Clemēs terti⁹ summ⁹
 pōtifex i terrogat⁹ sup. canonico quodā regulari: q; in
 morte sua p̄priū qđ latēter habuit/ noluit superiori
 suo declarare neq; designare. r̄ndit autoritate apli-
 ca q̄ fūgebat/ illū nō solū esse priuādū Christiana se-
 pultura: verū etiā si id sine magno scādalo fieri posset
 ex ipsa (i q̄ tumult⁹ fuerat) pijciendū esse ecclesia. vt
 habet extra/ de statu mōachorū. cap. sup quodam.
 Haud aliter in pditionē proruūt & ecclesiastica se-
 pultura sūt idigni religiosi: qui propriū quippiā pe-
 cuniariū/ aut munusculū aut xeniolū furtim apud se
 & occulte detinēt. Prohibet siquidē Augustin⁹ talia
 etiam ab amicissimis oblata secreto recipi: sed ei qui

Hierony-
mus.

Actuū. 8.

Clemēs ter-
tius.

Augustin⁹

De laude

comunem rerū monasterij gerit administrationē/ ita
tūc tradenda precipit. Nūc igitur potiore iure loculos
sibi cōsuere/ sacculos turgentes nūmīs abstrudere &
crumenā pecunijs latēter refertam apud se reponere
vetat: quandoquidem id manifestius regulæ repu-
gnat: decernenti q̄ nemo quippiā propriū esse dicat/
sed sint oibus omnia cōmunia. Q̄ si nemo religioso-
rum quicq̄ debet propriū dicere: quāto minus apud
se abstrusum cōdere/ & quasi in futuras aceruare ne-
cessitates morbi/ aut alterius cuiuspiā negocij. vt fug-
gerit occulta fraude noster hostis: suadens non nichil
quo venturę succurratur inopiæ esse ad partē repo-
nendū: & a minimis incipiēs rebus vt oboli occulta-
tione: paulatim ad maiora aggerenda iducit / quoad
religiosum suis illaqueatū pedicis detrudat in foueam
ætēne dānationis. Quā quisquis euadere cupit: di-
uinae se prouidentiae intrepide cōmittat: cogitetq̄ cō-
munia monasterij bona admodū sufficere: vt quibus-
cūq̄ occurrētibus succurratur incōmodis. Nolite (in-
quit Christus legifer noster) solliciti esse dicētes: quid
manducabimus/ aut quid bibemus/ aut quo operie-
mur? Respicite volatilia coeli: quę neq̄ serūt neq̄ me-
tunt/ neq̄ cōgregant in horrea/ & pater vester coele-
stis pascit illa. Considerate lilia agri quomodo cre-
scūt: nō laborāt neq̄ nēt. Querite ergo primū regnū
dei & iustitiā eius: & hæc omnia adiciētur vobis.
Si ergo sollicitudo victus aut amictus ī crastinū/ pro-
hibetur hoibus sæculi quāto magis religiosi? qui sæ-
culū ipsum cum suis desyderijs & cōcupiscētis cōcul-
carūt: & paupertatē vt sponsam/ vt dominā/ sibi ascē-
uerunt. Nunquid abbreviata est dei prouidentia aut
exhausta: vt nequeat futuris religiosorū necessitatib⁹

Math. 6.

I

subuenire: Nūquid impotens facta est manus domini/ quā cum aperit: implet omne aīal benedictione/ vt *Psal. 103.*
 non possit subministrare religioso: quę ad vitā degen- *Nota*
 dā sunt necessaria: Iacta ergo o religiose in dominū *Psal. 54.*
 cogitatū tuū / et ipse te enutriet: et non dabit in eternū
 fluctuationē iusto. Verū vt apertius constet non solū
 sacrarū litterarū testimonio: verū etiam et canonicarū
 sãctionū et sãctorū patrū sententijs/ id proprietatis
 genus dānari: audiatur Innocentius tertius/ extra de
 statu monachorū cap. cū ad monasteriū/ ita rem ipsā
 diffiniēs. Prohibem⁹ districte in virtute obediētię sub
 obtestatione diuini iudicij/ ne quis monachorū pro- *Innocentius*
 priū aliquo modo possideat. sed si quis aliqd habeat *tertius.*
 proprij: totū incōtinētī resignet. Si vero post hoc/ pro
 prietatem aliquā fuerit deprehēsus habere: regulari
 monitiōe prēmīssa/ de monasterio expellatur/ nec re- *Nota B*
 cipiatur vltērius: nisi pœniteat secūdū monasticā di- *Nota*
 sciplinā. Qz si proprietas apud quēq̄ fuerit inuēta in *Nota S*
 morte: ipsa cū eo in signū perditionis extra monaste- *Nota*
 riū in sterquilinio subterretur/ secūdū q̄ beatus Gre-
 gorius narrat in dialogo se fecisse. Vnde si quicq̄ fue-
 rit alicui specialiter destinatū/ nō pręsumat illud acci-
 pere: sed abbati vel priorī vel cellerario assignet. In-
 super Hieronymus. Si volum⁹ hereditate possidere *Hierony-*
 dominū: nichil habeamus pręter ipsum: quoniā si au- *mus.*
 rum/ argētum vel quid aliud cum Christo queritur:
 pars fieri cū istis et similibus proprijs dedignatur de-
 us. Deniq; Hugo de sãcto Victore/ exponēs illud di-
 ctū regulę sancti Augustini: et non dicatis aliquid
 propriū/ ait. Non dicamus quicq̄ meum vel tuum: *Hugo de*
 sed nostrum. vt dicatur capa nostra/ vestis nostra/ et *sãcto Vic-*
 graphium nostrum: sicut domus/ ecclesia/ et clau- *store.*

De laude

Pachomi⁹
Heraclides

strum. omnia enim in cōmuni habenda sunt. Carnales certe sūt fratres: qui cōmunia diuidūt. spirituales: qui diuisum in cōmuni reponūt. Postremū in regula Pachomij ab angelo (vt Heraclides in libro/ cui paradisi nomen inscripsit: author est) illi pro monachis data: & illud p̄cipitur. Nemo in domo & cellula sua habeat aliquid/ p̄ter ea quæ in cōmuni monasterij lege p̄cepta sunt: non tunicā laneā/ non palliū/ nō pellem intonsis arietū lanis molliore/ nō nūmos quātūlibet paucos/ nec puluillū quidē ad caput. Quæ enī nobis occasio relicta est: vt habeam⁹ quippiā propriū a funiculo vsq; ad corrigiā calceamēti: cū habeamus p̄positos: qui pro nobis solliciti sunt tā ī cibo q̄ vestitū. Liberi sumus: iugū de ceruicib⁹ nostris mūdānæ seruitutis abieciimus. cur rursū volum⁹ reuerti ad vomitū nostrū: & aliquid habere vnde solliciti simus/ & quod p̄dere metuamus? Ad quos vsus sup̄flūū paliolū aut epulę lautiores: cū ōnia in cōmuni sint p̄parata? Sed non est his diuti⁹ imorandū/ quoniā primī religionū monachaliū authores id tanq̄ p̄loquiū in suis habēt regulis: nemini religiosorū licere quicq; habere propriū. Id beatus Augustin⁹/ id Benedictus & ceteri: expresse denūciarūt. ex quo protin⁹ est dilucidū: neminē itidē posse occultū ap̄d se p̄priū recōdere. **¶** Quid paupertati monasticæ etiam repugnat peculium/ & propria rerum possessio: ex consensu abbatū permiffa.

Cap. VII. 12.

Ec minus aduersatur paupertati monasteriali peculium/ atq; propria religionis administrationem cōmunem & publicam non habentis possessio: sciente id ipsum patre monasterij atq; permittēte

facta/æque exitialis disciplinæ cœnobiorū & p̄nicio-
 sa: vt clandestina atq; abscondita pecuniæ cōgestio. im-
 mo vero periculosior: q̄ speciē virtutis p̄fert/ & suam
 occultat labē ne viciū appareat/ eo ipso q̄ cōsensu su-
 perioris fieri cernitur: cui⁹ autoritate/ ab ōni specie
 malī & p̄uaricatione excusari videt̄. Hic multos hoc
 peculiare in monasterijs dominiū habet defensores:
 contēdentes ipsum esse licitū/ & paupertatis voto ne-
 quaq̄ contrariū. quare tanto nocētius est id malum;
 quanto latētius/ & virtutis formā propi⁹ induēs. Cæ-
 terū elidit valide & multiplici telo hanc hydrā vene-
 nosam: doctrina & vitæ integritate p̄clarus Ioannes
 Gerson/ cācellarius Parisiēsis/ in opusculo quod edi-
 dit & iscripsit cōtra pprietarios regulā sancti Augu-
 stini p̄fessos. In quo primū multiplici ratione sūpta
 ex eadē regula & expositiōe illius per Hugonē de san-
 cto Victore/ virū utiq; doctrina & virtute singulari/
 elaborata: cōprobat id pprietatis monasticæ gen⁹ mi-
 nime esse permissū & licitū. Deinde sacræ scripturæ
 fāctorūq; patrū autoritate decretisq; canonicis: de-
 clarat idē possidēdi studiū profus esse vetitū/ & incō-
 cessum. Deniq; in postrema opusculi parte dissoluit
 illorum rationes & suasiūculas: qui annuntur tuta-
 ri id possessionis peculiaris genus esse permissum/ &
 paupertatis voto nequaq̄ aduersum. Cuius sane sen-
 tentiam vt vero consentaneam/ hac in re sequimur:
 tāti viri autoritate/ & veritatis (pro qua militat) syn-
 caritate permoti. censentes nequaq̄ coherere aut con-
 spirare paupertati religionis: hāc peculiij labē atq; no-
 xiā pestē. Quod vt euadat manifest⁹/ iprimis anno-
 tare opere precū est: quidnā hoc in loco peculiū no-
 minent authores/ cum dicunt monachis illicitum esse

Ioannes
Gerson.

De laude

peculium. Id ex sententia iureconsultorū describitur
 pr adictus author in libello modo adducto: esse domi-
 nium quod quis habet in rem/non principalem eius
 auctoritatem aut omnimodam dispositionem sorti-
 tus: sed sup principalē atq; sub alterius superioris po-
 testate et arbitrio. cuius consensu atq; permissu: infe-
 rior illius rei habet possessionem/vsum et administra-
 tionem. quemadmodum filius sub patre / seruus sub
 domino / et monachus sub abbate: habēs facultatem
 emendi / vendendi aut commutandi propria / rerum
 suarum particularium gerit contrectationem / disposi-
 tionem et dominium: ipso quidem patre / domino / et
 abbate / consentiente atq; sinente. Porro illud in recta
 monasterialis disciplinē obseruantia minime admit-
 tendum esse / nec cuiq; licere: dilucidum est ex constitu-
 tione Innocentij tertij in cōcilio lateranensi / extra de
 statu monachorum. cap. monachi. dicentis. Monachi
 non precio recipiātur in monasterio: nec peculū per-
 mittantur habere. Qui autem peculū habuerit / nisi
 ab abbate fuerit ei pro iniuncta administratione per-
 missum: a communiōe remoueatur altaris. Et qui in
 extremis cū peculio inuentus fuerit / et digne nō pœ-
 nituerit: nec oblatio pro eo fiat / nec inter fratres acci-
 piat sepulturā. quod etiā de vniuersis religiosis præci-
 pim⁹ obseruari. Abbas aut q; ista diligēter nō caue-
 rit: officij sui iacturā se nouerit incurfurū. Cōsimiliter
 Gregori⁹ tertij⁹ extra de regularib⁹ et trāsēūtibus ad
 religionē. cap. Ioānes frater. ita decernit. Pñti iussioe
 mādam⁹ / ne quē monachū de monasterio i monaste-
 riū temere migrare liceat: nec eorū aliquē peculiare
 q; hñe. Quō eī seruabit vitę cōitas i victu / amictu /
 ceterisq; reb⁹ necessarijs inter fratres: si pprios quisq;

Quid est pe-
culium.

Innocētus
tertius.

I

Gregorius
tertius.

habeat redditus annuos/aut prouentus pecuniarios ad suę necessitatis vsum: si loculos apud se palā asseruet: in futuri temporis subsidium: si impune ab amicis/ familiaribus/ & consanguineis oblata dona sibi vni vendicet: si pro sanguine propinquis aut consuetudine antiqua coniuictis genialiter hospitaliterq; excipiendis: pecuniam in crumena possideat: Nonne secundum regulę constitutionem/ hospitem cura vni ex religiosis cōmittitur: nec circa eos occupentur omnes: Neq; vere abrenūciantē huic mundo/ consanguinitate iunctorū cura tangere debet: qui in ipso ingressu religionis obliuisci iubetur domū suam & domum patris sui. Sapit enim & olet vitam quandā & affectionē mundanā/ nimia de parētibus secundū carnē sollicitudo: neq; mentē sinit ōniquaq; adherere deo/ et totā cū ipso habitare. Contingit enī eā ob causam sepe numero: quod ait Isidor⁹ de summo bono. Multi monachorū/ amore parentū non solū terrenis curis sed etiā forensib⁹ iurgijs iuoluti sunt: & pro suorum tēporali salute/ suas animas perdiderūt. Quare recte monet Ambrosius in libro de fuga seculi: cū ait. Cui portio deus est: nichil debet curare nisi deum/ ne aliterius impediatur necessitatis munere. Quod enim ad alia officia confertur: hoc religionis cultui atq; huic nostro officio detrahitur atq; decerpitur. Hęc enī vera est sacerdotis fuga: abdicatio domesticorum/ & quædam alienatio charissimorum. vt suis se abneget qui seruire deo elegerit. Nonne etiam si qua ingruerit debilitas aut mala corporis valitudo/ designatus est secundum regularem constitutionem religiosus: qui publicis monasterij impēsis intentus sit curę & subleuationi infirmorum: quid igitur opus est cuiq; mo-

d iij

Psal. 44.

Isidorus.

Ambrosi⁹.

De laude

nacho: peculiarem sibi in hunc usum coacervare thesaurum. Cum item quotidiana victus portio administraretur in refectorio: & ab eo qui vestium distribuentium cuique pro sua necessitate gerit officium impendatur omnibus amictus/ ut res ipsa efflagitat: quo iure ex abbatis decreto & ordinatione datur religiosis pro vino quotannis certa pecunie portio/ & pro vestibus comparandis altera. Quam accipientes religiosi solutioris vite: pro sua expendunt libidine/ vestesque aut preciosas nimium aut plus æquo viles sibi emunt. aut laceri sordidoque & inculto manent habitu: & acceptam illam pecuniam in alios usus minus honestos & plerumque turpes exponunt. Cui tamen Benedictus papa duodecimus districte sanxerit: necessaria religiosis ab ipso abbate in pecunijs minime distribui debere. Dicit enim in sua constitutione circa monachos. Illis quibus incumbit onus de vestitijs/ calceamentis/ & alijs corporis necessarijs providendi: statuimus ut hoc deceter faciant tempore congruo/ iuxta suppetentiam facultatum & conditionem regionis. Et illud quod erit dandum singulis canonicis pro vestuario: taxetur in annuali. Neque est intelligenda huiusmodi taxa in pecunijs dandis cuique religioso singillatim: sed magis secundum litteram regule/ magistro vestiariorum: qui debet ista providere in communi/ & pro omnibus qui indigent vestibus aut calceamentis. Nam distributa cuilibet portione pecunie/ ut alij falso opinantur: consequens est quod nulli vni incumbit onus ista providendi in communi pro singulis: quod est decreti papalis oppositum/ sed quisque sibi ipsi providet pro suo arbitratu de amictu corporis. Demum quod obsecro regule monasterialis vite magis aduersum: quam hæc peculiaris rerum promissio/ ijs que publica cenobij munera non obeunt/ concessa. Quare ubi locum

Benedictus
duodecimus

amobdi

Ordina

I

habuerit/fixeritq; radicē:protinus cōsequū est regu-
lam ipsā pessum ire/penitusq; cōculcari ac violari. Ni-
chil enī aque fenestrā aperit & ianuā licēter viuendi/
solutisq; seueritatis religiosę habenis/per viciorū an-
fractus p̄cipitiaq; se ferendi:q̄ hęc peculij concessio.
Præstat enī vsus illerei pecuniarię in manu religiosi
permissus:materiā & occasionē explendi sua desyde-
ria/& quæcūq; suggerit cupiditas: ipune p̄petrandi.
Inducit itē inæqualitatē quandā inter eiusdē domus
monachos/per quā hic quidē opulentus est & abun-
dat: ille vero rerū omniū penuriā premitur. hic esu-
rit: ille vero æbrius est. Hic pannosus & tenui vix tu-
nica membra obtectus: ille vero splendida veste nitē-
dus incedit. Vbi autē inæqualitas inter fratres iueni-
tur: necesse est charitatem scindi/ fraternitatem negli-
gi/ religionem pessundari. quēadmodum ex oppo-
sito æqualitas omnem cōmunitatē & societatem sal-
uat. Proinde id semp̄ fere annotatū est: in religionib⁹
claustralem itegre obseruātibus disciplinā nunq̄ ad-
mitti hęc peculij sub p̄missione abbatis possessionē.
Eduerso vero in quibuscūq; religiosi domibus illa
permittitur: integram regulæ & disciplinę cœnobiti-
cæ nequaq; obseruari constitutionē/ sed illā aut iā om-
nino labefactatā corruisse: aut paulatim in præceps
decumbere/ & rigorem ipsius sensim eneruari.

¶ Inualidas esse rationes eorū: q̄ molunt defendere
licitam esse religioso peculij possessionē. Cap. XIII.

Peræprecium est autē paucis respōdere
nonnullis illorum rationibus(quas ne-
cētūt declinātes cor suū i verba malitię ad
excusādas excusatiōes i peccatis) q̄ mol-
unt hęc peculij possessionē velut licitā &

1. Corin. 11

Psal. 140.

monasteriali regulæ mîme aduersã defêdere. ¶ Imprimis itaq; illud tanq̃ Achillea virtute fultū adducunt: eam neutiq; paupertati deo per votū promissæ obluetari aut cōtraire: quia cōsentiēte & permittēte fit patre monasterij: qui omnimodã rerum ipsius domus habet dispositionē/potestatēq; eas dispensandi: vt cuiq; viderit esse cōmodū aut expediens. ¶ Quib⁹ adhibēda est respōsio: ipsum abbatē haudquaq; habere potestatē concedēdi suis religiosis per dispensatoriã quandã laxationē vsū rerū peculiare: vt qui paupertati & cōmunitati vitæ in religione obseruan de omnino ex opposito pugnare mōstrat⁹ sit. Quid enim queso cōmuni magis aduersatur & cōtranitit: q̃ propriū & peculiare? Attestatur id dilucide Innocētius tertius/extra de statu monachorū. cap. cū ad monasteriū. dicēs in calce ipsius capitis. Nec estimet abbas q̃ sup habēda ppriate possit cū aliquo mōa cho dispēsare. quia abdicatio pprietatis sicut & custodia castitatis a deo est annexa regulę monachali: vt contra eã nec sūmus pōtifex possit licentiã idulgere. Atqui sūmi pōtificis autoritate/ nulla maior in terris est singularis hominis potestas: qui immo nec equa illi altera relicta est in ecclesia militate. Quod igitur non potest relaxare papa: quomodo poterit illud abbas monasterij? Ipse summ⁹ pōtifex ingenue confite tur: se nō posse dispēsare sup paupertate monachica: quo igitur iure id poterit abbas: qui supremi pōtificatus autoritati lōge subiacet? ¶ Pręterea non potest abbas suo monacho relaxare votū cōtinētię: atq; facultatē pręstare vt sine noxa committat fornicationem/ aut vxorē ducat. Ergo eadē cōsimiliq; ratione: neq; potestatē facere potest religioso/ vt cōitate vitæ

habere

vilitatis

Innocētius
tertius.

modus et infirmitas

I

relicta & neglecta paupertate/ propriū possideat et
 peculiū habeat. Par enī simileq; est de utroq; voto iu-
 diciū. ¶ Ad hęc in ijs que per se mala sūt & bene fie-
 ri nequeūt: dispēsatio nō cadit. secundū Bernardū in
 libro de dispēsatione & p̄cepto. Habere autē propriū
 et peculiū/ recte fieri nequit a monacho: cum ad illud
 non habēdū/ p̄ votū paupertatis se astrinxerit. Nō ha-
 bet igitur in hoc humana dispensatio vt abbatis: lo-
 cum neq; robur. Huic accedit etiam Bernardus in li-
 bro de dispensatione & p̄cepto dicens. Quicquid
 in spiritalibus in regula traditū est: in manu nō re-
 linquitur abbatis. Neq; enim abbas supra regulā est:
 cui semel etiā ipse spontanea professione se subiecit.
 Quocirca cum aduersarij in sua cauillatione supra-
 dicta afferunt: abbatem habere potestatem admini-
 strandi bona monasterij pro sua voluntate. id infici-
 as non imus: modo hoc ipsum fiat secundum regulā
 constitutionem atq; decretū. Cōtra regulam vero &
 in perniciē salutis animarū: nec ipse abbas nec alius
 quispiā potest quicq; honorū i monasterio disponere.
 Permissio autē peculij religiosi facta: & voto paup-
 tatis/ & cōitati vitę/ atq; regulari constitutioni (vt an-
 te ostēsum est) prorsus contrariatur. ¶ Secūdo loco
 obiiciūt illā peculij permissionē esse iā longo tēporis
 spacio ductā in cōsuetudinem: atq; in celebratissimis
 domibus & a viris grauissimis iam diutius obserua-
 tam. Quod neutiq; (aiūt) tantū iualuisset/ neq; a tātis
 fuisset viris toleratū: si in illo/ periculū salutis animæ
 aut p̄uaricationis regulę cōsisteret. ¶ Ceterū id me-
 minisse debēt qui hoc afferūt: eā dici cōsuetudinē me-
 rito debere/ que a iure cū humano tū diuino appro-
 batur/ a canonicisq; cōstitutionib⁹ nequaq; dissentit.

Bernardus

Bernard⁹.

nēda. & vsus oīs veritati cōtrari⁹: abolēdus est. Cōsue-
tudo quoq; sine veritate: vetustas est detestabilis erro-
rum. Itaq; hic pprietatis abus⁹: euāgeliorū/canonū/
et sanctorū patrū authoritatibus abūde reprobatus:
frustra cōsuetudo noiat/ sed magis vsitata culpa de-
bet vocari. q̄ obligat mentē pōdere suo (quēadmodū
dicit Gregorius i moralib⁹) vt nequaq; etiā surgere
possit cū velit. & quot vicibus frequētationis prauæ
astringitur: q̄ si tot viculis in mēte sua colligat. Et om-
nino verū esse cōperit: quod dicit Isidorus i libro so-
liloquiorū. Prauus vitę vsus difficulter aboleri potest:
et assidua cōsuetudine viciū i naturā cōuertit. Anim⁹
sceleribus irretit⁹: vix diuelli potest. Cui cōsonat Au-
gustin⁹ dicēs. Nostris tēporib⁹ multa mala ita i aper-
tam cōsuetudinē venerūt: vt aut parua aut nulla esse
credātur/ quę magna atq; horrēda sūt. adeo vt nō so-
lum nō occultāda: verū etiā p̄dicanda videant. Neq;
multitudo eorum qui tolerarunt id zizania in agro
religionis succrescere/ acutā quidem falce succiden-
dum: imminuit illud viciū/ aut leuius reddit. Nam
vt ait beatus Hieronymus: multitudo peccantiū non
prestat peccādi patrociniū. Sic enī diuina p̄cepta trās-
gredi/ ipune & sine noxa liceret: si diuturnitas tēporis
quo ab ipso mūdi exordio ea p̄uaricati sūt homines:
aut multitudo illorum qui ipsa soluūt mādata (quo-
tus enī quisq; est: qui examullum diuina exequat pre-
cepta:) relaxarent libertatē homini/ aut pręstaret fa-
cultatem/ illa sine offensione violādi. ¶ Deniq; obie-
ctant peculij defēsores: prōptū semp & paratū se ha-
bere animum tradēdi ea quorū illis est permīssa pos-
sessio/ in manu abbatis: quoties ab eo fuerit requisiti.
In cui⁹ argumētū ac iudiciū: quotānis se tradere aiūt

Gregorius

Isidorus.

Augustin⁹.

Hierony-
mus.

De laude

rerum suarum (quas apud se repositas seruant) clau-
es manibus abbatis: aut chartulā continentē nomi-
natum quęcūq; suo habet cōmissā domino/ vt de illis
abbas pro suo arbitrio deiceps disponat. Et propter
hanc animi ad resignandū prōptitudinē: se ab omni
noxa proprietatis liberos haberi debere causantur.

CVerū si datū foret oculos penetralibus animi eorū
inferere/ & intimū ipsorū deprehēdere vultum: facile
esset videre/ q̄ prōpt̄ sit illorū anim⁹ ad integrā rerū
suarum traditionē. imo vero: q̄ tard⁹/ difficilis/ & ob-
nitens. Quod vel eo cōstare potest signo. nā si tradi-
tas clauē abbas non reddiderit tradenti/ aut conscri-
pta in chartulis pecuniaria bona alterius committeret
custodię/ aut in cōmunem deputaret vsū: protinus
oborerētur rebelliones in abbatē/ publicę obmuru-
rationes/ aut saltē tacitę insurgerent/ & querimonię in
eum: q̄ sine legitima causa suis illū spoliauerit bonis/
et violente illa abriperit. aut fortasse (quod deterius
est) respōderet in faciē religiosus: se id minime quod
iubet abbas effecturū. & vt vnum malū suo pondere
mox ad aliud trahit/ proprietati suorū bonorum ad
quam nimium afficitur: adiiceret & inobedientiam.
Quocirca planū est hanc clauū traditionē/ aut char-
tularū ea quę possidētur peculiariter nominatī com-
plectentium: non esse nisi quandā latentis sui morbi
obuelationem/ palliationē & obductionē. cū animus
non sit a rerū suarū particulariū affectu syncgre seiū-
gatus. Hoc enī colore adumbratur iniquitas: & hoc
pretexunt nomine culpā qui eo laborant vicio/ vt vi-
deātur boni speciē in propatulo pręferre. ¶ Sunt &
alię pmultę rationes quas i suę causę assertionē affer-
re solēt: a Ioāne Gersō in supradictō opusculo addu-

Gregorius

Gerson.

ctę latius et dissoluteꝝ/ quas eo ex loco requirere studio
sus lector poterit. cōperietqꝫ dictum authorem/ q̄uis
contra professos Augustini regulam et proprietatis
labe contaminatos libellū inscribat: etiam contra cu-
iusuis religionis alūnos bella dei gerere/ et eadem mo-
uere arma. neqꝫ min⁹ efficaces in alios religiosos: atqꝫ
canonicos regulares esse suas machinas/ et instru-
ctas acies. quādoquidē religiones ōnes mōastice vni-
formiter cōueniūt in trib⁹ illis votis p̄cipue obseruā-
dis: et ī proprij abdicatiōe/ cōmunisqꝫ vitę professiōe.

¶ Castitatē/ blādarūqꝫ corporis voluptatū frenatio-
nē: tertio loco a religiosis eē amplexādā. Cap. XIII

Vperest postremo loco ad absoluen-
dū religionis votum/ castitatē & cor-
poris ab incōcessis voluptatibus con-
tinentiam amplecti: qua omnis ad li-
bidinē frenetur impetus/ et sanctū do-
mino corporis ac animi templum cō-
sacretur.

Sane hanc castimoniam cōmendauit Chri-
stus: atqꝫ seruandam docuit cū verbo/ tū exēplo. Exē-
plo quidē sui ipsius. qui virgīnū omniū decus/ corona
et spōs⁹/ virginalē in se puritatē supeminēter habuit:
et ex sacrosancta virgīne matre nasci hoc in mūdo vo-
luit. cui vt ait Augustinus/ foecūditatē attulit: virgini-
tatem nō abstulit/ sed perpetuā ipsam virgīnē etiam
post partū cōseruauit. Verbo autē: cū ait in euāgelio.
Sunt eunuchi qui se castrāt propter regnū dei. Et ne
quis id omnib⁹ p̄ceptū esse putet/ sed amplectivo-
lētibus cōsiliū: cōtinuo subnectit. qui potest capere ca-
piat. Castrāt inquā se huiusmodi eunuchi/ nō mate-
riali cultro sed spūali: repressiōe inquā ebulliētū car-
nis voluptatū. vt sciat vnusqꝫ eorū vas suū possidere. 1. Tessa. 4.

*Tertra X
Zushtas*

Augustin⁹

Matth. 19.

De laude

- in sanctificatione & honore: nō in passione desiderij
Matth. 5. sicut & gentes quæ ignorant deū. Insuper ijs qui mū-
do sunt corde/ eterna dei visio in præmiū repromissa
est: & sine sanctimonia/ apostolo teste/ nemo deū vi-
Hebrę. 12. debet. Quid autē sanctimonia: nisi incōtaminata et
nulla labefacta sorde cū corporis tū animi mūditiā?
Apoca. 14. Insuper in Apocalypsi/ qui cū mulieribus non sunt
coinquinati sed virgines permanserūt: sequuntur agnū
Esa. 56. quocunq; ierit. Et apud Esaiam dñs eunuchos spiri-
tuales ita consolatur. Et non dicat eunuchus: ecce
ego lignum aridū. quia hæc dicit dñs eunuchis. Qui
custodierint sabbata mea/ & elegerit quæ ego volui/
et tenuerint fœdus meum: dabo eis in domo mea &
in muris meis locum/ & nomen melius a filijs & filia-
bus. nomen sempiternum dabo eis: quod nō peribit.
Leuiti. 2. Ad hæc/ quid illud in Leuitico insinuat: q̄ dominus
prohibuit in sacrificijs offerendis mel adhiberi/ quod
dulce est & suauitate sua illicit gustum: nisi in opera-
tionibus nostris tanq̄ quotidiano sacrificio exhiben-
dis/ illecebrosas corporis voluptates arcendas esse/
longeq; repellendas? Cum enim ait ibidē. nec quicq̄
fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio domini:
significauit nec fermentum malitię ac nequitia/ nec
mel mollicularum carnis voluptatū aut deliciarum:
misceri debere in operibus nostris deo offerendis.
1. Reg. 2. Proinde Ophni & Phinees filij Heli/ consecrati do-
mino vt fungerentur sacerdotio: præter ceteras eo-
rum iniquitates (propter quas a domino in bello/ al-
lophylorum gladio percussi sunt) & illa exprimitur:
q̄ dormiebant cum mulieribus quæ obseruabant
ad ostium tabernaculi. ¶ Ceterum huiusce virtutis/
munditiæ inquam & puritatis cum corporis tum

animi a carnalibus spurcitijs/laudes cōtexere: fere su-
 peruacaneum videri possit. quandoquidem ipsa in
 sacris litteris cumulatissime laudata conspicitur: & a
 sanctis item doctoribus mirifice prædicata. E quibus
 (vt cæteros interea præteream) sacer Cyprianus
 in libro de duodecim abusionibus hoc de illa
 perhibet laudis ælogium. Pudicitia est (inquit) orna-
 mentum nobilium / exaltatio humilium / nobilitas
 ignobilium / pulchritudo vilium / solamen incoerentium /
 augmentum omnis pulchritudinis / decus religionis /
 minoratio criminum / multiplicatio meritorum /
 creatoris omnium dei amica. Hæc sane cum omni
 ætati / tum adolescentiæ pulcherrimum affert orna-
 mentum: longe magis eã decoras quã vestis auro squa-
 lens / aut varijs intexta lapillis. Nempe monilia / gem-
 mæ / redimicula / & quæcunq; mundus preciosa pu-
 tat: corpus mortale dūtaxat adornant / & humanis
 oculis conspicuum / spectabilemq; reddunt hominẽ.
 Integritas autem corporis / sanctimoniam cordis con-
 iuncta: immortalẽ animã miro decore efficit splendidi-
 dam / & oculis omnipotentis dei gratissimam. quam
 sibi in sponsam deligere / amicam asciscere / & filiam
 cōpellare non dedignatur. Audi (inquit) filia / & vide
 et inclina aurem tuã: & obliuiscere populũ tuum / &
 domũ patris tui. et cōcupiscet rex decorẽ tuũ: quoniã
 ipse est dñs deus tuus. O preclara & indyta virtus: quæ
 acceptum aeterno sponso parat thalamum / quæ di-
 uinã maiestati nobile struit tricliniũ / quæ deo sũmo
 quietum & trãquillũ (in quo maneat) exhibet hospiti-
 um. Est enim ipse / toti puritatis fons indeficiẽs / &
 synceræ sanctitatis amator: i puris & mūdus cordi-
 bus sibi querẽs domiciliũ. Sãcti (inquit) estote: quoniã

Cyprianus.

Psal. 44.

Leuit. 19.

De laude

- ego sanctus sum. Quis igitur tãte dignitatis & præstantiæ virtutē non lubens amplectatur: vt deū in sui cordis cubili habeat hospitē? Quis cœnobicā professus vitā/carnē nō libenter edomet: vt et in corpore suo deum portet atq; glorificet? An nescitis (clamat deiloquus Paul⁹) quoniā mēbra vestra templū sunt spiritus sancti/ qui in vobis est: quē habetis a deo & non estis vestri? Et alio loco terribiliter interminatur.
1. Corin. 6. Siquis templū dei violauerit: disperdet illū deus. Plane legūtur pleriq; gentiles enixā impēdisse operā: ne virtutis huius candorē amitterēt. Dicit enim beatus
1. Corin. 3. Ambrosius libro tertio de virginitate. Iuuenem veteres fabulę ferūt/ cū propter admirabilē oris pulchritudinē in amorem incenderet foeminas: stigmatibus exarasse vultū suū/ nequa eū deinceps amare posset.
- Ambrosi⁹. Idem quoq; refert Valerius: non vt fabulosum / sed Valerius. quod olim reuera contigerit. Itaq; si id fecit gentilis adolescens/ ne præstaret alijs fomentū impudicitia: quid oro facere debet Christianus/ verā amplexus viam veritatis/ & fidē rectā in qua est salus: vt in se & alijs clybanum libidinis (quē nunq; desinit succedere rex Babylonius/ & in feruorē illicitū excitare) cœlesti rore tēperet? Quāq; nō id ipsum probandū cenleo/ quod factitasse narratur adolescēs ille: sibi ipsi deformitatem inferre stigmatū illatione aut vulnerū irrogatione/ de scedationeue proprię faciei vnguū diuisione sulcata: sed conueniētibus medijs (quæ paulo post paucis explicabūtur) malim omnē laticiuę & impuritatis occurrentē materiam succidi/ & fornacem sartaginēq; Babylonicā refrigerio e cœlo petito restringui. Proponant potius adolescentes Christiani et iuuenes monastica addicū disciplinę cum violē

tus in arma surgit hostis) exemplum sancti et casti patriarche Ioseph: qui relicta in dominæ suæ manu veste diffugit/ ne traheretur ad turpia. Subeat eorū animum pudicissimæ & castissimæ Susânæ memoria: quæ importuno clamore domesticos acciuit/ ne amplius sollicitaretur ad adulteriū. Deniq; & beati Bernardi facinus egregiū eis veniat in mentē: qui nocturnos in cubiculo latrones adesse/ ter improba voce in clamauit/ vt hospitam suæ insidiantem virginitati caute a se propelleret. hec sūt arma Christiane militiæ: quibus instructi iuuenes callidū hostem blande congregientem protēfant. ¶ Neq; a Christianis solum auctoribus: sed et a philosophis verē fidei expertibus/ hæc vitæ mundities est admodum cōmendata. Omitto siquidem q̄ pleriq; eorum cœlibem duxerunt et in perpetua cōtinētia vitam. vt Plato/ Xenocrates/ et nonnulli aliorum. at quomodo verbis ipsorum / est probata castimonia/ damnataq; spurcitia vitæ: breuibus perscringere nitar. Enimuero cum quidam stolidus audiente Pythagora diceret malle se cum mulieribus esse q̄ cum philosophis conuersari: et sues (inquit Pythagoras) libētius in cœno/ q̄ in aqua versantur. Insuper authore Apuleio/ Socrates philosophus vltro etiā suasisse fertur discipulis suis: vt semetipsum crebro in speculo cōtemplarentur. vt qui propria pulchritudine sibi foret complacitus: impendio procuraret ne dignitatem corporis malis moribus dedecoraret. Qui vero minus commendabilem se forma putaret: vt virtutis laude turpitudinem corporis tegeret. Sed quænam obsecro virtus apud deum et homines clariorem suo cultori comparat laudem: q̄ integra castitas et continentia vitæ: cum ediuerso nulla

Gene. 39.

Danie. 13.

Bernardus

Pythagoras.

Apuleius.
Socrates.

De laude

Laertius. morum improbitas grauiorem inferat infamiam aut maculam tetriciorem: q̄ foeditas et lasciuia carnis. Deniq; vt author est Laertius de vita philosophorum:

Diogenes. Diogenes cum vidisset quendam decora facie et moribus ihonestum: ait. O q̄ bona domus/et malus hospes. Quod quidem opprobrium de nullo rectius potest dici/q̄ eo qui dotem forme habet corpori natura insitam; eam tamē turpi libidine commaculat ac poluit/et exinde animam habet in specioso corporis domicilio sordidam ac cōtaminatam. Postremum cum in scholam Xenocratis philosophi/et grauitate et morum seueritate venerabilis/irrupisset impudēter Polemo adolescens Atheniensis/temulentus/vnguentis delibutus/et sertis coronatus: ita est Xenocratis verbis (quibus pretermissa quam pertractabat materia/ ea occasione tum de temperantia et vitę continentia differuit) ad sanitatem mentis reductus: vt abiectis ilico intemperatię signis et motibus/ ad morum frugalitatem se totum contulerit: et insignis demum philosophus assiduo studio euaserit. ¶ Porro ad consequendam hanc arduam virtutem: imprimis opus est assiduis precibus illam a deo exposcere. quoniam (vt inquit sapiens) aliter non possem esse continens: nisi deus det. Et Hieronymus in sermone de assumptione beatę virginis Marię: dicit. Bene angelus ad virginem mittitur: quia semper est angelis cognata virginitas. Profecto in carne preter carnem viuere: non terrena vita est/ sed coelestis. Vnde in carne angelicam gloriam acquirere: maioris est meriti q̄ habere. Esse enim angelum: foelicitatis est. esse vero virginem: virtutis. dum hoc obtinere nititur cum gratia: quod habet angelus ex natura. Vtrumq; tamen

**Xenocras
tes.
Polemo.**

I Sap. 8.

Hieronymus.

et esse virginem et esse angelum: diuini muneris est officium/non humanum. Cui astipulatur Ambrosius Ambrosius in libro de viduis dicens. Supercreditur virginitas conditione naturę humane: per quam homines angelis assimilatur. maior tamen est victoria virginum quã angelorum. Angeli enim sine carne viuunt: virgines vero in carne triumphant. ¶ Secundo operę precium fuerit: victus parcimonia vti/et suum sepius defraudare genium. Sunt enim ligna subtrahenda foco: si volumus extinguere flammam ignis. ita corporis fugienda est saginatio: si libidinum incendia volumus refrigerare/et igneas sathanę sagittas extinguere. Id sane admonet Hieronymus in epistolis: scribens ad virginem monasticam. Si experto creditur / hoc primum moneo: vt sponsa Christi vinum fugiat pro veneno. hec aduersus adolescentiam prima arma sunt demonum. Et eodem loco. Vinum et adolescentia: duplex incendium voluptatis. quid oleum flamme adijcimus? quid ardenti corpusculo fomenta ignium ministramus? Moderatus cibus et nunquam venter expletus: sit tibi quotidiana ieiunia/et refectio saturitate fugiens. Idem quoque alio loco. Quicquid seminariũ voluptatis est: venenũ puta. Parcus cibus et veter semper esuriens: triduanis præfertur ieiunijs. Eidem consonat Ioannes Chrysostomus dicens. Castitas sine comitibus suis/ieiunio videlicet et temperantia: cito labascit. Quod si his quasi adminiculis roborata fuerit: pfacile coronabitur. Idem quoque super Mattheũ. Si mens sobria fuerit: naturalium motuum nocumẽtum nullũ erit. Apostolus etiam Ephesios monet. Nolite inebriari vino: in quo est luxuria. Nichil enim eque conducit ad serenitatem & puritatem mentis obtinendam/ad incolume animi iudicium con-

Hieronymus.

Chrysostomus.

Ephe. 5.

De laude

- seruandum/ad cōsequendam diuinarum scriptura-
rum rectam intelligentiam: atq; temperata in cibo et
potu/mediocritateq; definita moderatio. Exemplo
nobis sunt Daniel et tres pueri hebrei: a Babylonica
fornace coelesti virtute erepti, qui in aula enutriti re-
gia: aquam et legumina pretulerunt lautis cibis de me-
sa regis sibi apparatis, et maiorem oris elegantiam
formeq; decorem q̄ sui coetanei qui epulis regijs ve-
scebantur ostentarunt, insuper in rebus cum huma-
nis tum diuinis prudentiam et sapientiam supra ce-
teros sunt adepti: virgineoq; candore spectabiles ha-
biti. Proinde Esaias insectatus crapulam et ebrietate
populi Iudaici: ait. Verum hi quoq; pre vino nescie-
runt: et pre ebrietate errauerunt. Sacerdos et prophe-
ta nescierunt pre ebrietate/absorpti sunt a vino/erra-
uerunt in ebrietate: nescierunt videntem/ignoraue-
runt iudicium. Omnes enim mensę replete sunt vo-
mitu/sordiumq;: ita vt nō esset vltra locus, deinde in-
terrogat. Quem docebit dominus scientiam: et quē
intelligere faciet auditum? Et continuo respondet,
ablactatos a lacte: auulsos ab vberibus, id est/a carnis
voluptatibus abstractos/alienos/et semotos. Simili-
ter Iob seifitatus: sapiētia vero vbi inuenitur/et quis
est locus intelligentiē? continuo respondet, nescit ho-
mo precium eius: nec inuenitur in terra luauiter viuē-
tium/id est delicias mundi et mollicula carnis blandi-
menta prosequentium. Insuper Ecclesiastes de seipso
ait: vt nos omnes edoceret. Cogitavi in corde meo/
abstrahere a vino carnem meam: vt animum meum
transferrem ad sapientiam/deuitarēq; stultitiā. Non
diffidet ab his et Hieronymus dicēs: q̄ vter pinguis
nō gignit seniū tenuē, q̄q; secundū Elopi apologum/
- Dante, 3.
- Dante, 1.
- Esa, 28.
- Iob, 28.
- Eccles, 2.
- Hierony-
mus.

mus passu refertus per angustū nequit transire foras: quod tamē ieiunus subierat. Nonne etiā filij Ionadab Rechabitæ/ quia a vino se secūdū paternū cōtinuerunt præceptū: benedictionem/ & continuæ successiois posteritatis suæ promissionem a deo acceperunt: Judith item vidua/ assiduo ieiunio castitateq; memorabilis: superbum Holofernis vino sepulti caput obruncauit/ populūq; domini liberauit ab exterminio. Ioānes quoq; Baptista altisonus Christi præco in deserto: vinū et ficerā non bibit/ virgineaq; puritate vt angelus enituit. Deniq; Anna prophetissa quotidianis orationibus & ieiunijs: infantia Christi spectatrix facta est/ & redemptionis Israel exhibitæ testificatrix/ vidualisq; castitatis titulo inter ceteras virtutes suas splendide adornata. Alia ex sacris litteris propositæ rei approbatoria testimonia studiosus lector facile sibi colligere poterit: simul & exempla.

Esopus.

Hiere. 35.

Judith. 8.

Lucæ. 1.

Lucæ. 2.

¶ Quomodo ab interioribus & exterioribus hostibus castitatem oppugnantibus: est summo opere cauendum.

Cap. XV.

Aeterum quoniam dicit beatus Augustinus: q̄ inter omnia certamina Christianorū/ duriora sunt prælia castitatis. nam ibi continua (inquit) est pugna: & rara victoria. contra illecebrosas carnis titillationes armis spiritualibus instructos nos esse oportet/ & vndiquaq; munitos. Imprimis quidem interiorem nostrum hostem & domesticum (nam inimici hominis: domestici eius) scilicet propriam carnem/ opus est coercere ab insultibus intestinis/ & rebellionem in spiritum per ebullientem naturæ calorem/ & prurientia libidinis incentina. Quæ

Augustin⁹

Micheæ. 7

cum nostræ non sint primum potestatis / quin interdum etiam nobis inuitis insurgant & suboriantur: in nostra tamē facultate situm est / ea aut sedula oratione diuinam implorante opem / aut attenta animi ad aliud salutare fixius cogitandū cōuersione / aut amarissime passionis dñi nostri pia recordatione / aut terrifico flāmę gehēnalis horrore restinguere cōtinuo: et non sinere illa exitialia incendia in nobis latius serpere / licentiūsq; dominari, ne mala per longas inualescant moras / & neglecta magnas sumant vires / ipsamq; domū nostrā vorax flāma gehēne populetur et absumat. Eniūero litteris mandatū comperimus nonnullos vitę sanctitate prestantes viros / vt graues ęstus suę carnis extinguerent: vim dolorificā sibiipsis plerūq; intulisse / & diro sese afflictasse dolore extrinseco: qui ignē illū concupiscētię rapidū necnō imis efferuentem medullis mitigaret atq; sedaret. Sanctus enī

Benedictus Benedictus vt molestiā illā lasciuētis carnis edomaret: spinis se iniecit ac vepribus / quorū aculeis cruentata caro / ab ardore illo obscene cōcupiscentię resideret. Beatus etiam Bernardus gelido stagno se totum immeruisse legitur: cuius algore / exęstiuans petulantius corpus refrigesceret. Demum sanctus

Franciscus Franciscus cum infestam procaciter libidinosis stimulis sentiret carnem: gelidæ niui se nudum inuoluit / & asperitatem illam niualis frigoris tam diu perpeffus est: quoad resedisset illa efferuefactio carnis / & redisset tranquillitas. Nec silentio pretereundus est ille fortis Christi athleta: qui (vt commemorat beatus Hieronymus in vita Pauli primi eremite) a persecutoribus Christianę fidei molli strato impositus / in horto amenissimo gramineisq; inexus vi-

culis / vt a meretricula illuc inducta permoueretur
 ad lasciuiam: cum aliud non haberet remedium quo
 obscenos carnis motus compesceret / propriam lin-
 guam suis dentibus mordicus euulsit: atq; in faci-
 em mulierculæ blandis amplexibus ipsum incitan-
 tis ad illicita expuit / sicq; grauiori dolore præcisæ lin-
 guæ: estum libidinis in se restinxit / & egregius lasci-
 uientis corporis victor euasit. Hæc sunt certamina
 sanctorum / & strategemata oculis nostris obiecta:
 quæ in hoc difficili duello imitemur / vt deuicta car-
 ne tropheum cum ipsis reportare valeamus. ¶ Se-
 cundo vero loco necesse est / extrinsecum hostem ca-
 stitati callide insidiantem a nobis propellamus: fre-
 quens scilicet mulierum contubernium et quotidiana
 nam consuetudinem / qua nichil est animæ castitatis
 amatrici periculosius. Non enim potest palea pro-
 pius admoueri igni: quin illius calorem persentiscat
 & incendia concipiat. Hoc studiose admonet Hiero-
 nymus ad Nepotianum scribens his verbis. Hospiti-
 olum tuum aut nunq̄ aut raro mulieres terant: nec
 sub eodem tecto cum eis manseris / nec in præterita
 castitate confidas. nec enim ipso Dauid sanctior / nec
 Sampson fortior / nec Salomone potes esse sapien-
 tior: qui tamen lapsi sunt per mulieres. Idem quoq;
 ad Oceanum. Prima tentamenta clericorum: fre-
 quens foeminarum accessus. Quid tibi cum foemina
 nis O clerice: qui cum domino ad altare famularis?
 Deniq; idē in epistola ad Heliodorū. Quid facit mo-
 nachus in cellis foeminarum? quid sibi volunt pri-
 uata & sola colloquia & arbitros fugientes oculi? Sā-
 ctus amor: impatiētia non habet. Hæc Hieronymus.

Hierony-
 mus.

De laude

- Augustin⁹** Proinde recusauit sanctus Augustinus etiam cum propria sorore commune habere domicilium; causatus & recte quidem/ eas mulieres quæ in comitatu suæ sororis versarentur atq; familia/ non esse suas sorores; & ea ex parte periculum & dispendium castitatis sibi imminere posse. Memorabile est & illud **Vrsinus.** Vrsini viri sancti verbum, qui cum iam iam moriturus lecto decumberet/ & vltima traheret suspiria; & mulier quædam ex ijs quæ ministrabant ipsi in sua egritudine/ admoueret faciem ori eius/ exploratura si adhuc superesset halitus & spiraculum vitæ in ipso iam præmortuo corpore: turbida voce proclamās ait astātibus. Remouete ocyus a me istam paleam: nā adhuc igniculus viuit in isto quibus moribundo corpore.
- Matth. 5.** Tertio deniq; loco auertendi sunt oculi ab incauto & impudico foeminarum aspectu: sicui cordi fuerit/ castitatis integritatem inuiolatam custodire, quoniam qui viderit mulierem ad concupiscendum eā: iam mœchatus est eam in corde suo. vt attestatur
- Hiere. 9.** dominus apud Mattheum. Et plerumq; ascendit mors per illas oculorum fenestras; & ingressa est domos cordis humani/ & oculus hominis deprehdatus est animam eius. Nempe Dauid per oculorum suorum lasciuiam; decidit in tristem adulterij foueam.
- Threno. 3.** Duo itidem senes/ Iudaici populi in Babylone iudices: per hanc oculorum vanitatem exarserunt in concupiscentiam castissimæ Susannæ/ & corruerunt in inum malorum præcipitium. Deniq; Aegyptia illa mulier/ domina casti & sancti patriarche Ioseph: legitur iniēcisse oculos suos in Ioseph/ & exinde inflāmata fuisse insano illius amore. Propterea sanctus
- Augustin⁹** Augustinus in regula fratres solícite admonet dicēs.

Non dicatis vos habere animos pudicos/ si habeatis oculos impudicos: quia impudicus oculus/ impudici cordis est nuncijs. Et Gregorius in moralibus exponens illud verbum Iob. Pepigi foedus cum oculis meis: vt ne cogitarem quidem de virgine/ dicit. Vt munda sit manus in operatione a lasciuia voluptatis: deprimendi sunt oculi/ quasi quidam raptores ad culpam. Demum Hugo de sancto Victore/ libro secundo de claustro animae: inquit. Pudicus oculus: ianitor est cordis. sedet ad ianuam: nec permittit intrare quod noceat. nichil nunciat: nisi quod deceat. quicquid indecens nouerit esse: excludit & eliminat. Impudicus vero quarens quod placeat: per omnia discurrit/ volentes intrare permittit ac patitur: nolentes vero monet ac hortatur. Vnde dicit scriptura. Oculi sunt prima tela adulterij. Itaque auertendi sunt diligentius corporis & mentis oculi: ne videant vanitatem.

Iob. 31.

Gregorius

Hugo de sancto Victore.

Eccij. 26.

Q studio scripturarum & corporis exercitio occupanda est mens religiosi: vt ocium declinet & libidinem.

Cap. XVI.

Voniam Cassiodorus super Mattheum attestatur: quod sex sunt quae incorruptam seruant castitatem. scilicet sobrietas/ operatio/ asperitas cultus/ inhibitio sensuum/ raritas sermonis cum honestate/ euitatio oportunitatis & personae & loci & temporis. Et recte item dictum est ab auctore non ignobili/ quod diuturna quies vicijis alimenta ministrat: fugiendum est ante omnia religio so castitatis amator ocium / & vacatio cum corporis tum animi a labore & honesta exercitatione. semperque (vt monet Hieronymus) aliquid boni fa

Cassiodorus

Cato.

Hieronymus.

De laude

Hierony-
mus.

ciendum: vt eum diabolus occupatum inueniat. Ni-
hil enim æque libidinem frangit & ignea eius tela
retundit: atq; animi in bonis cogitatibus & corporis
in honesto & moderato labore occupatio/ qua præ-

Hierony-
mus.

scribit Hieronymus ad Ruslicum monachū. Aegy-
ptiorum monasteria hunc morem tenent/ vt nullum
absq; opera & labore suscipiant: non tam propter vi-
ctus necessaria q̄ propter animæ salutem/ ne vage-

1. Corin. 9.

facultatem haberet tēporalia ab illis metēdi quibus
spiritualia seminauerat: noluit hac vti potestate/ sed
proprijs laborauit manib⁹ ad victū necessariū qua-
ritandū. quo ceteris daret exemplū deuitandi ocii/
& labore manuū victū sibi quarēdi. cū scriptū sit/ la-

Psal. 127.

bores manuum tuarum quia māducabis: beatus es
& benetibi erit. Et ad Thessalonicēses scribēs ait. qui

2 Thessa. 3.

non vult operari: nec māducat. At vero si non habet
hoc loci constitutio aut consuetudo/ q̄ manibus ope-
ra exerceanur a religiosis in monasterio: saltem mēs
ipsa nunq̄ vacet a diuinorum librorum lectione/ vt
sacra scripturæ/ aut eorum qui suis explanationibus

I

Seneca.

ipsam elucidarunt. Nam quod ait Seneca. Ocii sine
litteris/ mors est: & vitii hominis sepultura/ potissimū
locum habet in addictis vitæ monasticæ/ atq; in reli-
gione constitutis. Qui si litteris insituti non fuerint
tempus quod reliquum est post expletum ecclesi-
asticum officium/ sacra lectione occupare nescientes:
inhonestis ludis/ ociosis fabulis/ illiberalibus studijs/
vagis cogitatibus aut comessationibus absument.
quia honesta exercitia/ quæ interim agant: profus

ignorant. ex quo in omnem irreligiositatem / turpitudinem / & dissolutionem vitæ facile prolabantur. Qz si disciplinis mentem habeant excultam / & earum oblectentur exercitio religiosi : quicquid reliquum fuerit temporis post peracta monasterij munia / libenter impendent sacrorum librorum lectioni. qui & intellectum elucident diuinarum rerum cognitione : & affectum inflamment ad deum / celestisq; patriæ desyderio succendant. Siquidem religionis potissimum ea sunt euoluenda librorum genera : quæ animum rectis forment vitæ institutis / aut priscorum patrum exemplis . qualia sunt : liber confessionum sancti Augustini / meditationes & manuale eiusdem / & pleraq; similia eius opuscula. opera beati Bernardi : & pietate in deum & religiosa doctrina refertissima . liber contemplationum Remundi pij eremitæ / & nonnulla alia eius opera : ardentis in deum affectus & suauitatis spiritus sancti plenissima . Stimulus diuini amoris Bonauenturæ / eiusdem itinerarium mentis in deum / & cætera illius opuscula : celestis amoris ignem spirantia . Meditationes Ioannis Gerson / & reliqua eius opera : consolatione spirituali & dulcedine exuberantia. Rursum paradísus Heraclidis / de vita anchoritarum & monachorum sui temporis. Cassianus item de institutis cœnobiorum / & reliqua eius opera religiose vite instituende supra modum conducentia . Ad quorum sedulam lectionem Cassiodorus & eruditione sacrarum litterarum & vite integritate / mundi q; contemptu eximius : monasterij sui fratres ita exhortatus est. Cassianum (inquit) presbyterum / qui conscripsit de institutione fide

Qui libri a
religiosis
sunt legēdi.

Cassiodor

De laude

lium monachorum: sedulo legite/frequenter audite. Qui inter ipsa sancti propositi initia: octo principalia vicia dicit esse fugienda. hic noxios motus animarum ita competenter insinuat: vt excessus suos hominem pene videre faciat & vitare compellat/ quos antea confusione caliginis ignorabat. **Beatus item pater Dominicus** sacri ordinis fratrum predicatorum author ac fundator primarius/ librum illum Ioannis Cassiani qui collationes patrum inscribitur (vt historia de eius vita conscripta testatur) studiose legens/ ac vigilanter intelligens: salutis in eo rimatus semitas/ ad magnum perfectionis apicem peruenit. seq̄ supra dicti libri sollicita lectione: in religionis sacre proectu atq; spiritali progressu mirum in modum profecisse: ingenue contestatus est. Ita & reliquos spero idem iudicaturos atq; percepturos: si librorum hic nominatorum & consimilium/ post sacrarum litterarum volumina: lectione assidua delectentur. **Siquidem beatus Augustinus** libri Ciceroniani (cui Hortensio nomen est) lectionem/ animum suum induxisse in mundi contemptum: ita attestatur in tertio libro confessionum. Vitato iam discendi ordine perueneram in librum quendam cuiusdam Ciceronis: cuius linguam fere omnes mirantur/ peccus non ita. Sed liber ille ipseus exhortationem continet ad philosophiam: & vocatur Hortensius. Ille vero liber mutauit affectum meum: & ad te ipsum domine mutauit preces meas/ ac vota & desideria mea fecit alia. Viluit michi repente omnis vana spes: & immortalitatem sapientiae concupiscebam aëlu cordis incredibili/ & surgere iam coeperam vt ad te redirem. Et hoc solum me in tanta flagrantia refrangebatur: q̄ nomen Christi non erat ibi.

quoniã hoc nomen secũdũ misericordiã tuã domine/
hoc nomen saluatoris mei filij tui; in ipso adhuc lacte
matris tenerũ cor meũ pie biberat / et alte retinebat.
et quicquid sine hoc noie fuisset/quis litteratũ et expo
litum et veridicum; non me totum rapiebat. Si igitur
Augustino/cum adhuc oberraret in tenebris ignorã
tię:lectio libri ab ethnico et verę fidei ignaro authore
compositi/tantũ contulit emolumenti:vt affectum ani
mi sui omnino in diuersa mutarit/atq; in sapientię cõ
sequendę amorem ardentem rapuerit. quid queso fa
cient libri a Christianis/ijsdemq; sanctissimis viris æ
diti: in quibus spiritus sanctus intus loquebatur: et
verba formabat flammantia/estuãtiaq; diuino igne.
in quibus opera verbis consonabant: et ab operibus
verba acceperunt efficaciam. presertim cũ in ijsdem
libris/domini nostri Ihesu Christi nomen frequen
tius repetatur:vt crebra illa nominatione quasi igni
tis iaculis mens legentis inflammetur / inardescat et
igniatur:quę ab iplis incunabulis imbibit pietatem
Christianę religionis/et in catholicę fidei lumine ver
satur. Nonne potiore iure permutabũt affectum car
nalem in spiritualem/terrenũ in cœlestem/caducis in
hiantem rebus in suspirantem ad eterne vite bona?
Ceterum vt animosius incitentur religiosi ad indefel
sum sacrorum librorum studium: proponimus ocu
lis eorum duces huius vię inclytos patres. imprimis
Origenem Adamãtium. qui vt scribit Hieronymus
ad Marcellã: nunq̃ cibum sine lectione sumpsit/ neq;
somnia vnq̃ accepit: nisi vnus e fratribus/ sacris lit
teris personaret. hoc diebus egit et noctibus: vt lectio
orationem susciperet / et oratio lectionem. Sanctum
item Cyprianũ martyre: qui Tertulliani presbyteri

Origenes.

Cyprianus.
Tertullianus

De laude.

patria Carthaginensis Africane prouincie scripta in
 tanta ueneratione habuit: ut nullum sine eorum lectione die
 preteriret. Dicere enim ad notarium suum consueuerat, da
 magistrum. Tertullianum uidelicet designans: cuius lectio-
 nem efflagitabat. Denique beatum patrem Hieronymum, de
 quo Seuerus Sulpitius in uita beati Martini loquens/
 ubi nonnullorum monachorum orientaliu acta recenset/ tale
 perhibet elogium: cum in peregrinatione sua hierosolymi-
 tana eum inuississet. Vere dixerit, Catholica hominis sci-
 entia/ sana doctrina est. Totus semper in lectione: to-
 tus in libris est, non die non nocte requiescit: aut legit
 aliquid semper/ aut scribit. Itaque horum et consimi-
 lium sanctorum patrum (quos consulto preterimus:
 ne nimia prolixitate aut copia/ lectori fastidium inge-
 ramus) exemplo: discant religiosi sacros libros no-
 cturna uersare manu uersare diurna/ et nullam diem
 sine linea preterire sinant. more Apellis Cui/ egregij
 pictoris, qui nunquam a deo occupatus fuerat aut nego-
 cijs distentus: quin singulo quoque die uenam saltem li-
 neam ad suae artis exercitium protraheret atque duce-
 ret. Vnde supradicto adagio occasionem/ materiam
 et locum prestetit. Quocirca commendandum id ap-
 prime foret, nullum ad monastice uitae professionem
 admitti facile debere: quin litteris uel mediocriter es-
 set imbutus/ aut in monasterio (si rei litterariae esset ac-
 commodus) curaretur disciplinis institui ad rectam sacrae
 scripturae et sanctorum doctorum intelligentiam necessarijs, ne
 populus ipse religionis propterea ducatur in captiuitatem
 uiciorum et libidinis: quia non habuit sciam scripturarum.

¶ Abbatem/ supremumque monasterij patrem
 suis religionis/ ut hec seruent uota: exemplum pro-
 prie uitae prestare debere. Cap. XVII.

Hierony-
 mus.

Seuerus
 Sulpitius.

Apelles
 pictor.

Esa. 5.

Norro vt hæc præcipua religionis vota / illa be-
 facta et inuiolata seruentur : magnam feret
 opem et suppetias ipse qui monastico gregi
 præfectus est / si quemadmodū cæteris præ-
 est autoritate et dignitate : ita quoq; religionis ob-
 seruatione et bonæ vitæ exemplo . cum nichil ita for-
 met subditorum vitā ad virtutem : atq; bona opera su-
 periorum / illis proposita ad imitationem . Enimvero
 apostolis et omnibus qui dominico præsumt ouili : di-
 ctum est a domino . Sic luceat lux vestra corā hoibus
 vt videant opera vestra bona / et glorificent patrem ve-
 strū qui in cœlis est . Si enim gentiles videntes conuer-
 sationē honestam Christianorū : plerumq; ea ratione
 inducebantur ad amplexandam fidē / et ea de causa
 exhortatur beatus Petrus fideles ad seruandā coram
 infidelibus morū probitatē : cū ait . Charissimi obse-
 cro vos tanq̄ aduenas et peregrinos / abstinere vos a
 carnalibus desyderijs : quæ militant aduersus animā /
 conuersationem vestram inter gentes habentes bonā
 nam . vt in eo quod detractant de vobis tanq̄ de ma-
 lefactoribus / ex bonis operibus vos considerantes :
 glorificent deum in die visitatiōis . quāto magis sub-
 iecti cōspicientes integritatem vitæ sui præpositi : inci-
 tabuntur acrius vt se totos conferant ad eius imitatio-
 nem consecutandaq; vestigia . Proinde apostolus ad
 Timotheum scribens / nemo (ait) adolescentiam tuā
 contēnat : sed exēplū esto fidelīū in verbo / in cōuer-
 satione / in charitate / in fide / in castitate . Et i epistola ad
 Titum admonēs ipsū dicit . In omnibus te ipsum præ-
 be exemplū bonorū operū : in doctrina / in integritate /
 in grauitate . Itaq; si regulam suæ religionis velit pa-
 ter ceteris præpositus a fratribus infractam custodiri :

Matth. 5.

1. Petri. 2.

1. Timo. 4.

Titum. 2.

De laude

ipse eandem ad vnguem obseruet/vt exinde alijs illi⁹
 seruandę prebeat exemplum/et iuste possit eam trans-
 gredientes corripere. Alioqui audaciam capient reli-
 giosi et occasionem preuaricandi eam: si cõspexerint
 iuum patrem per viciorum abrupta progredi. et quic-
 quid ille facit: sibi etiam licere putabunt. Quicquid
 enim maiores faciunt: eadem cupiunt/audentq; mino-
 res. Et sicut ait beatus Gregorius/cum pastor per ab-
 rupta graditur: necesse est vt grex etiã ad precipitia
 sequatur. Et cum percutitur telo iniquitatis et impro-
 be vite pastor: disperguntur itidẽ oues gregis per de-
 uia viciorum / et aberrant a rectitudine vie domini.
 Qua identidem fronte audebit ceteris preminens
 alios ob regulę transgressionem corripere: si ipse eiuf-
 dem aut grauioris preuaricationis cõsciũ sit/et reus
 inueniatur: Sit igitur pater ipse domus monasticę/
 obediens regulę: si velit alios debitam sibi obedientiã
 prestare. ¶ Porro Xenocrates Atheniensis philoso-
 phus inter octoginta precepta instituentę vite regie/
 hoc habet ordine quinquagesimum quartum. Mo-
 res ita omni ex parte rex componat: vt ipsum veluti
 speculum rectissimamq; viuendi normam / ciues sibi
 ipsis proponãt. Nam quid indignius/q; priuatos ho-
 mines honeste ac moderate viuere: reges autem ip-
 sos impure/atq; turpiter? Adde et id exploratissimũ
 esse: ciuitates omnes/principum suorum vitam imita-
 ri solere plurimum. Idem quoq; Claudianus admo-
 net: ita regem quemlibet compellans.
 Tu ciuem/patremq; geras. tu consule cunctis:
 Non tibi. nec tua te moueant: sed publica vota.
 In commune iubes siquid/censetq; tenendum:
 Primus iullã subit. tunc obseruantior equi

Gregorius.

Zacha. 9.

Xenocra-
tes.

Claudian⁹.

Fit populus/nec ferre negat:cum viderit ipsum
 Actorem parere.sibi componitur orbis
 Regis ad exemplum.nec sic inflectere sensus
 Humanos edicta valent:vt vita regentis.
 Mobile mutatur semper cum principe vulgus.
 Sed quorsum hec (dices)de regia institutione verba
 aut precepta? Sane vt animaduertat/ qui curam ge-
 rit monastici gregis/illiq; gubernando prefectus est:
 eadem sibi obseruanda esse/si suo velit officio integre
 et rite fungi. Quod enim i republica et regno est rex
 ad suos subditos: id in monasterio et fratrum sub in-
 stitutione regulari degentium cœtu est abbas atq; su-
 premus illius congregationis pater / ad suos religio-
 sos. Itaq; quemadmodum regem audiuit a Xenocra-
 te et Claudiano commonefactum ad vitæ rectitudi-
 nem/qua subiecto sibi populo prestat virtutis exem-
 plum:curet itidem ita secundum regulæ propositi-
 nam/mores et vitam suâ formare:vt id liquido con-
 spiciatur elucescere in capite/quod membra debeant
 sibi ad imitationem assumere.atq; secundum rectum nature
 ordinem:ab ipso capite in membra debitus fiat vite mo-
 rumq; defluxus. ¶ Curet item sumopere supremus mona-
 sterij pater/constitutiones monasticas omnes integre
 obseruari: et ne in minimo quidem patiatur suos ab
 illis digredi. Quoniam sicut Aristoteles in quinto li-
 bro Politicorum ponit vnâ causam labefactionis rei-
 publice:que minuta paruitas appellatur.quando sci-
 licet sinitur transgressio constitutionum reipublice pau-
 xillum et latenter paulatim irrepere: per hoc q; pri-
 mum omittunt ciues aut magistratus reipublice ali-
 quid paruū ex ijs/que ad rempublicam attinent.de-
 inde quippiam aliud paulo maius facilius mouent:

Aristoteles

et id quidem/ quousq; moueant totam reipublicę for-
 mam. ita si laxiore patris indulgentia quippiam ex
 seueritate regulę licet exiguum tollitur/ deinde aliud
 aliquanto maius / item et aliud : sublatis hoc pacto
 permultis quę parua existimantur/ tandem tota la-
 befactatur religionis stabilitas/ et firmitudo conuas-
 satur. Vt enim sapiens testatur Hebręus: qui spernit
 modica/ paulatim decidet. Quocirca qui maxima di-
 sciplinę monastica vult instituta solide cōseruari: ne
 minima negligātur et prætereantur / enixe laboret.
 quoniã a minimis: in maxima proculcanda facilis est
 progressio. quandoquidē minimus in principio error
 et sciētiarū et morū: maximus excrescit in fine. et vno
 incōueniēti dato: multa cōtingunt. Idem quoq; præ-
 clare monet Aristoteles in quinto Politicorū libro/
 ostēdēs quomodo respublicę debeāt a prolapsione
 et decidētia cōseruari: cū ait. In illis rebus publicis quę
 laudabiliter permixtę ac tēperatę sunt/ illud est dili-
 gēter obseruādū: ne quid ex legibus institutisq; mo-
 ueatur. maximeq; ab eo cauēdū: quod paulatim re-
 pit. latet enī corruptio: quia nō tota simul fit. Ita sane
 in monastica republica moderāda: curādū est et effi-
 ciendū. Seruāt enī qui in bello versatur: suā militarē
 disciplinā exacte/ neq; a statioe discedūt per ducē ex-
 ercitus assignata. alioqui graues subeūt suę trāsgressi-
 onis pœnas. Ita qui spumosū nauigāt equor: nauticā
 seruāt disciplinā. & qui agriculturę sunt dediti: agro-
 rū colendorū rationē obseruāt & regulā. Quidni igi-
 tur milites monastici cōtra sathanā/ mūdū/ & carnē
 dura gerentes prælia: suę spiritualis militiæ leges cu-
 stodiēt/ & ab eis neutiq; discedent. ¶ Neq; id etiā p-
 termittendū/ illū qui alijs in cōgregatione monaste-

riali præest: in spiritu lenitatis & mansuetudinis præ-
 sidere ipsis debere/nō in acerbitate & asperitate. Re-
 præhendit enī dominus per Ezechielē pastores ini-
 quos dicēs. Quod abiectū est nō reduxistis/ & quod Ezech. 34.
 perierat nō quæstistis: sed cū austeritate imperabatis eis &
 cū potētia. Et Petrus apostolus monet dominico gre-
 gi præpositos dicens. Pascite qui in vobis est gregem 1. Pet. 5.
 dei/ providentes non coacte sed spontanee secundum
 deū: neq; turpis lucrī gratia/ sed volūtarie. neq; vt do-
 minantes in clero: sed forma facti gregis ex animo.
 Hortatur itē pariter & docet idē nos Ecclesiastic⁹ di-
 cens. Rectorem te posuerunt/ noli extolli: esto in illis Eccli. 32.
 quasi vnus ex ipsis. Idē etiā alio loco. Noli esse sicut Eccli. 4.
 leo in domo tua: evertens domesticos tuos/ & oppri-
 mēs subiectos tibi. Curare etenī debēt superiores: se
 potius amari a subditis/ q̄ timeri seruiliter. nā si syn-
 caro diliguntur affectu: quicquid iubebūt/ leue vide-
 bitur & factu facile. Omnia enim dura & grauiā (vt
 ait Augustinus) leuiā & iucunda facit amor. Sin Augustin⁹.
 vero timentur solum ipsi patres a subiectis/ non
 etiam amantur: duntaxat metu pœnarum aut in-
 famiā fiunt eorum iussa a subditis / inuito tamen
 animo / resilienteq; et in oppositum obnitente. Ni-
 chil enim tam factu facile: quin difficile fiat (vt ait co-
 micus) si id inuitus facias. Hinc plerumq; exaspera-
 tus atq; exacerbatus nimia seueritate/ tetricoq; rigo-
 re patris/ religiosorum animus: obmurmurat/ nitiur
 in vetitū/ palāq; rebellat/ audetq; in desperationē ad-
 duct⁹ trille aliqđ facin⁹: qđ graue oibus igerat scāda-
 lū. At vero vt ijs oibus occurratur incōmodis: eniten-
 dum est magnopere/ vt seueritati disciplinæ admix-
 ta sit benignitas animi ac clementia/ & zelo ardentī

De laude

- coniuncta compassio infirmitatis alienę, quę interdū benigniter ignoscat culpīs delinquentiū: interdū leniter eas castiget pro qualitate temporis, loci/ personę et causę. Nobilis est enim animus hominis/vt ait Seneca: duciq; potius vult q̄ trahi. Hęc sane est alijs imperandi forma: quā dominus noster tradidit dicens.
- Seneca. Discite a me/ quia mitis sum et humilis corde: et inuenietis requiem animabus vestris. Idē etiā per prophetam nobis cōtestatur: q̄ misericordiā vult et nō sacrificium. Et apostolus. Fratres si p̄occupatus homo fuerit in aliquo delicto: vos qui spirituales estis/ huiusmodi instruite in spiritu lenitatis: consyderans teipsū ne et tu tenteris. Gregorius quoq; perhibet dominū nostrum permisisse Petrum apostolum prolabi in culpam trine negationis: vt quia constituendus erat pastor ecclesię/ cōsciū suę fragilitatis ex lapsu p̄terito: facilius ignosceret aliorū hominū erratis/ et ipsorū imbecillitati ex cōmiseratione condescenderet. Nonne Moses famulus domini/ et populi Israelitici quadraginta annos moderationē gerens: teste scriptura erat vir mitissimus super omnes homines qui morabantur in terra? Dauid etiam electus vnctione diuina ad regnū/ tanta fuit mansuetudine: vt illius singulariter meminisse debere dominus in psalmo exortetur. Saul vero imperiosus et tumido animo: adiurauit populū sub maledicti interminatione ne comederet panem vsq; ad vesperum. et nimia seueritate sua proprias commaculasset manus cęde/ effusioneq; sanguinis proprii filij sui Ionathę/ q̄ viribus defectus parum mellis gustauerit ex summitate virgę: nisi populus publica interpellatione ipsum a morte liberasset. Sed non est stabilitum tam rigidi et austeri cordis
- Matth. 11.
Osee. 6.
Gala. 6.
Gregorius.
Matth. 26.
Nume. 12.
Psal. 131.
1. Reg. 14.

regnum in conspectu domini. ¶ Rursum si paupertatis votum cupit abbas a suis accurate obseruari religiosi: ipse iisdem viuat legibus communitatis vite in victu et amictu/ sicut et ceteri / quibus tanq̄ signum et exemplar propositus est: quod in omnibus exacte sequantur. Vnde Hugo cardinalis/ diligentissimus totius scripturę cum veteris tum noui testamenti explator/ explicans illud Lucę euangelistę dictum de domino nostro et duobus peregrinis euntibus i Emaus. Et intrauit Ihesus cum illis. Et factum est dum recuberet cū eis: accepit panem et benedixit ac fregit/ & porrigebat illis: ait. Hoc est contra abbates: qui nunq̄ vel raro recubunt cum monachis in refectorio. Et sane dominus noster vite spiritualis et monasticę exemplum insigne et eximium: communem cum discipulis semper habuit mensam/ et in medio eorum erat sicut qui ministrat. vt doceret suo exemplo: abbates eadem et communi mensa cum fratribus discumbere debere. Quod etiam faciundum esse admonet Innocentius tertius, extra de statu monachorum. cap. cum ad monasterium, dicens. Abbas vero (cui omnes in omnibus reuerenter obediant) quanto frequentius poterit: sit cum fratribus in conuentu. vigilem curam et diligentem sollicitudinem gerens de omnibus: vt de officio sibi commissio dignam deo possit reddere rationem. Neq̄ ab re id sedulo monet vigilantissimus apostolicę sedis moderator. quādoquidem vt tritum est adagium: oculus domini impinguat equum. et vestigia pedum patrifamilias: fecundiores reddunt agrum. presentiaq̄ domini: seruos facit ad opus alacriores. quemadmodum in consimilem sententiam dicit Aristoteles in septimo Politicorum. q̄ presentia

Lucę. 24.

Hugo cardinalis.

Lucę. 22.

Innocentius tertius.

De laude

Aristoteles tia magistratuum ante oculos iuuenum posita: gignit veram reuerentiam / liberalemq; pudorem.
 Quod enim queso tenendę paupertatis exemplum ex suo patre defument religionis filij: si ipse viam seculi huius et pompam sequitur / si cateruam famulorū post se trahit / si equos / canes venaticos auesq; prede assuetas enutrit: si splendorem domorum / vestiū / et mensę tāq; honorificum quicq; affectat. Hęc enim omnia (si verum fateri licet) non religionis arctitudinem aut rigorem sapiunt: sed vitam huius mundi. Siccine bona ecclesię a primis religiosarum domorū institutoribus designata in ministrorum dei sustentationem et pauperum subleuationem: recte dispensantur: heccine est paupertatis regula / Benedicti vita / aut Augustini disciplina? Nemo michi succenseat vel obirascatur: quasi virga Aristarchi tetricaq; censura nostrę tempestatis mores notanti. Hęc non mea / sed beati Bernardi est sententia: religionem monasticam in his mundanę ostentationis et apparatus seularis rebus / consistere non posse. sed hoc zizaniam / infelix lolium / et steriles auenas: ab inculto religionis agro euelli debere / et reformationis rigidę acuta falce recidi. quandoquidem supremum monasterij patrem / communem cum cęteris suę domus religiosę vitam agere: et recta ratio / et lex monachalis exigit / exposcit / efflagitat. neq; peculiarem suę mensę aut status splendidioris ac magnificentioris portionem pecuniariam: separatim a rebus monasterij assignatam habere. Quoniam vbi hęc abbas est a couentu fratrum in victu et habitu / viteq; ratione disseparatio: difficile admodum est integra

Bernardus

seruari regularem disciplinam / et constitutionum ri-
gorem. Vbi vero abbas nichil habet sibi peculiariter
designatum / sed more aliorum eadē viuit mensa / eo-
dem induitur cultu : compertum habebis veram
ibidem monasticæ regulæ seueritatem seruari / quo-
niam pastor suo gregi concolor est et conformis.

¶ Deniq; si castitatem voluerit pater monasterij a
suis impollutam seruari : studeat & ipse magnope-
re in se munditiã vitæ obseruare / caueatq; sibi a
mulierularum consortio & nimia sæcularium ho-
minum conuersatione : quoniam in his periclitari fre-
quentius castitas solet . Quomodo enim inconcus-
sum erit ipsius præcipui patris aut eorum qui in suo
sunt famulatu religiosorum cor / a carnis illecebris :
si assidue conspiciantur obuios mulierum vultus /
aut media in turba consanguineorum familiarium /
aut exterorum quotidie diuersantur ? Sane vnum-
quodq; in suo loco naturali recte conseruatur . ex-
tra quem si diutius detineatur : sustinet interitum .
Sic piscis in aqua / auis in aere / & vermīs in terra :
natura degit . & locis illis destituta : ilico emoriūtur .
Haud aliter locus spiritali vitæ abbatis & religi-
osorum consentaneus : est monasterium & septa
claustralia . quibus si frequentius includitur abbas
& continetur : tum suam / tum aliorum vitam inco-
lumiorem / vegetioremq; reddit . Sin vero per vrbes
& rura vagatur / contra prohibitionē apostoli nego-
cia tractās sæcularia : exitio animę proxim⁹ est . Ouis
enim si extra suum euagatur ouile per agros : luporū
morsibus facile patet . Et colūba foliuaga si suum de-
serat gregē / accipitris vnguibus aut aquilę cruentata

De laude

statim dilaniatur: quę intra suum domicilium periculi securā est.

CReligiosum / correptionem cum priuatam tū publicā modeste ferre debere: neq; vnq; commissum crimen mēdaciter inficiari. Cap. XVIII.

Aristoteles

Aristotelis in sexto Politicorum sētētia est / q; compesci ac nō licere facere quicquid quis velit: vtile est. nam licētia agēdi quod quisq; velit: custodire nō potest ingenitam vnicuiq; hominū prauitatē. Cui fere respōdet id quod in secundo

2. Macha. 6 Machabeorum libro dicitur . Etenim multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere / sed statim vltiones adhibere: magni beneficij est indicium.
- Gene. 8. Idcirco ad frenandam cupiditatē in malum / ab adolescentia cuiq; innatam: recte constituta est correptio. nunc occulta et vnus ad alterū / secreto facta. nunc publica: per disciplinę monasticę irrogationem pro delicti qualitate adhibitā. Porro priore correptionē non modo cōmendat: sed et p̄cipit dominus in euangelio / cum ait. Si peccauerit in te frater tuus: vade / corripe eum inter te et ipsum solum . Si te audierit : lucratus eris fratrem tuum . Et apostolus ad Galatas scribens: eiusdē seruandę documētū tradit / cum ait.
- Gala. 6. Fratres et si p̄occupatus homo fuerit in aliquo delicto: vos qui spirituales estis / huiuscemodi instruite in spiritu lenitatis: consyderans teipsum ne et tu tenteris. Demū vberem et copiosum huius fraternę correptionis fructum explicat beatus Iacobus: dicens. Fratres mei si quis ex vobis errauerit a veritate / et cōuerterit quis eum: scire debet quoniam qui conuerti fecerit pctōrem ab errore vię suę / saluabit animam eius a

* morte/ & operit multitudinē peccatorum. Ad hanc autem pro tēpore/ loco et p̄sonę conditione alteri exhibendam/ astringuntur omnes: quodcūq; genus vitę fuerint aggressi. quoniam vt ait Ecclesiasticus: vni cuiq; deus mādauit de proximo suo. Posteriorē vero correptionem potissimum probant ac instituūt monasticę sanctiones & regulę: decernētes quid disciplinę & castigationis debeat cuiq; a recto tramite aberranti pro ratione culpę inferri: vt secundū mēsuram delicti sit & plagarū modus. Hanc iniungit Paulus apostolus obseruandā: cū scribit ad Tīmotheū. Peccantes corā omnibus argue: vt et ceteri timorē habeant. Quare sicut in p̄cedenti capite posita sunt documenta/ quę abbatē & summū monasterij moderatorem concernūt: ita nūc ea sunt oportune explicāda/ quę monasticę professionis alūnos & religiosos superiori subditos instituant. ¶ Quorū id p̄cipuū est. q̄ suorū erratorum si qua cōmiserint (nō enim est homo qui non peccet: & in multis offendimus omnes) correctiones/ vt rouis modo factas: benigniter ferant & equo animo: easq; suę salutis accōmodēt. Nichil etenim fraterna correctione in sp̄ritu lenitatis facta/ vtili⁹ est ad morū conuersionē in melius: aut congruentius ad reuocationē pedis a malo. cū illa/ maculam & notā in propria facie/ quā ex nobisipsis nō deprehēdim⁹/ demonstret alieno iudicio/ ex sola animi beniuolentiā profecto: vt detergat eā. Neq; plane maius veri/ sinceriq; amoris in Christo/ argumentum alicui potest exhiberi: q̄ secreta castigatiōe ad vitę emēdationē ordinata. Siquidē eū cēferemus amicū verū: qui latentē corpis morbū & nisi mature occurrat/ exitiale/ nititur a nobis tollere/ salutareq; laborāti pestifera tabe re-

Eccli. 17.

Deute. 25.

1. Tīmo. 5.

3. Regū. 8.

Iaco. 3.

mediū afferre. Quis enim amara sit potio quam offert sumendam/ aut vltulatio aut mēbri sectio: cum tamen in mentē venit hoc emplastro medicinali sanitate pristinā nobis instauratū iri/ leto & hilari animo perferimus eā doloris molestiā/ & supamus. Quidni igitur eū putabimus amicū singularē/ verū omnino/ & omni posita simulatione nudū: qui occultū animi nostri virus nitiū vlcere mortifero exprimere/ & cataplasma correptionis quod sanitatē inducat plagis nostris iponere: Neq; asperā iudicare debemus correptionem admonitoriā/ quā quis grauē afferat dolorē: cum cogitamus exulceratū lethifero vulnere animū hoc antidoto sanatū iri. Quocirca in scriptura mirifice commendatur hęc correptio alienę vitę: cū discretione & prudētia exhibita. Argue (inquit) sapientē & diliget te. cū ediuerso de prauis dicatur. Nō amat pestilēs eū qui se corripit: nec ad sapientes graditur. Et iterum. Qui odit increpationes: insipiens est. Et alio quoq; loco. Stultus irridet disciplinam patris sui: qui autem custodit increpationes/ astutior fiet. Ibidē. Qui increpationes odit: morietur. Rursum. Auris quę audit increpationes vitę: in medio sapientiū commorabitur. Et iterum. Qui acquiescit increpationibus: possessor est cordis. Item alio loco. Viro qui corripientē dura ceruice contēnit: repētinus ei supueniet interitus/ & eum sanitas non sequetur. Quinimmo deus ipse signum amoris sui ad homines id esse contestatur: cum eos flagellis castigat & premit. Ego (inquit) quos amo: arguo et castigo. Et apostol⁹ ad Hebręos scribens ait. Quem diligit dominus castigat: flagellat autē oēm filiū quē recipit. In disciplina perseuerate: tanq̄ filijs/ vobis offert se deus. Quis enim

Prouer. 9.
Prouer. 15.

Prouer. 12.
Prouer. 15.

Prouer. 29

Apoca. 3.
Hebrę. 12.

1

filius: quem non corripit pater: **Q**uod si extra disciplinam ellis/ cuius participes facti sunt omnes: ergo adulteri & non filij estis. Omnis autem disciplina in presenti quidem videtur non esse gaudij/ sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiæ. Deniq; diuinus psalter hanc cupide amplectitur correptionem: cum dicit. Corripiet me iustus in innocentia & increpabit me: **Psal. 140.** oleum autē peccatoris non impinguet caput meum. Quid autē aliud est peccatoris oleū: q̄ adulatio blāda scelestorū/ improba alterius dicta aut facta moliter et falso laudantium: vt illius sibi amorem concilient/ gratiam ineant / & captent beniuolentiam: & hac suauiloqua assentatione incautos inducunt in peccati voraginem/ & audentiores ad malefaciendū reddunt: cum nigrum in candida vertunt/ candidaq; in nigrum. Contra quos recte dicitur illud Esaiaë verbum. Vt qui dicitis malum bonum / & bonum **Esa. 5.** malum: ponētes tenebras lucem/ & lucem tenebras: ponētes amarum dulce/ & dulce amarum. Quid rogo de illo sentires: qui comitem / nimum suo duci credulum/ pollicitus in planam ducere viam & periculi immunem: detrudit in altam foueam/ & aquis obrutum extinguit. Nonne consimili ratione exitium infert: qui audax alicuius facinus verbis extollit & effert/ quo animosiorē illum efficiat ad per simile rursus perpetrandum. Hic etenim animam hominis enecat: ille solū corp⁹. Propterea hoc tetrū adulationis vicū/ correptioni fraternę omnino oppositum/ atq; ex aduerso pugnans: grauiter a scriptura & catholicis authoribus damnatur. Dicit siquidem Ecclesiastes, Melior est ira risu: quia per trulitiam **Eccles. 7.**

De laude

vultus/corrigitur animus delinquentis. Et rursum eodem loco. Melius est a sapiente corripī: q̄ stultorū adulatione decipi. Et in prouerbijis Salomon. Meliora sunt vulnera diligētis; q̄ fraudulenta oscula odientis. Idem quoq; in alio eiusdem libri loco. Qui corripit hominē: gratiā postea inueniet apud eū/magis q̄ ille qui per linguę blandimēta decipit. Eosdē insectatur Esaias: qui dicūt/loquimini nobis placētia: videte nobis errores. Et Ezechiel: cū ait. Vē ijs qui consuunt puluillos sub omni cubito man⁹: & faciūt ceruicalia sub capite vnīuersę ætatis ad capiendas animas. Quasi causam pcontaris/quare qui alios amice corripere nitūtur/ habētur passim odio: & adultores (qui ex stultis insanos faciūt: & quibus nulla perniciosior est animę humanę pestis) ita magni fiunt/ & sunt in pretio: in prōptu est quod dicit Comic⁹. Veritas odium parit. & quod habet Ioānes Chrysofom⁹. Indignationem incurrit: qui arguit criminosos. Certe in scriptura cōmendatos annotabis eos (vt exēplis etiā rem propositā agamus) qui correptionem recte illis factā gratā habuerunt: & ediuerso improbatos/ qui illā neglexerunt aut contēpserūt. Dauid etenim rex a Nathan propheta rephens⁹ de adulterio & homicidio/ ac humiliter suum recognoscens scelus: meruit audire illā vocem consolatoriam. Dominus quoq; trāstulit peccatum tuū. Non morieris. Achab itidē ob vineā Naboth iuste & sanguinis innocētis effusione occupatā increpatus ab Helia propheta: quoniam humiliatus est in conspectu domini/ pœnitentiam agens in ieiunio/ sacco/ & cilicio: impetrauit dilationem diuinæ ultionis sibi destinatæ/ in filij sui tempora. Cōtra vero Asa rex Iuda alioqui bonus/ quia prophetam

Prouer. 25

Prouer. 28

Esa. 30.

Ezech. 13.

Therētius.
Chrysofomus.

2. Regū. 12

3. Reg. 21.

2. Para. 16.

increpantem sua errata in neruum mitti iussit: vehe-
 mentissimo pedum dolore circa ipsum vite exitum af-
 flictatus est. Ioas quoque rex Iuda adulantium suorum **2. Para. 24.**
 principum delinitus obsequijs/et ipsis derelicto do-
 mino acquiescens: Zachariam prophetam illius sce-
 lera redarguentem lapidibus obrui iussit. in cuius cru-
 delitatis vitionem et ipse a seruis suis domi trucidatus
 est. **C**aterum cum religiosus quispiam ob cul-
 pam suam merito correptus fuerit et ab alio castiga-
 tus: non eam tergiuerfatione excuset/aut mendaciter
 inficietur. quemadmodum primi parentes: grauiore **Gene. 3.**
 propterea damnationem experti. aut sicut Cain/ tu **stolz ofscrat**
 mide respodens se nescire vbi esset Abel frater suus: **Gene. 4.**
 quem crudeliter occiderat. aut sicut Saul/traſgressio- **1. Reg. 15.**
 nem diuini mandati primum specie boni operis ob-
 uelans: et deinde imputans id populo suo/quod sua
 autoritate fieri iusserat. Nichil enim est excusatione
 peccatorum aut negatione illorum exitius atque da-
 nosus. quãdoquidem illud humilitati: hoc vero veri-
 tati repugnat. Siquidem in prouerbijis ait sapiens. Iu- **Prouer. 18.**
 stus prior est accusator sui. Et alio loco. Qui abscon- **Prouer. 28**
 dit scelera sua: non dirigitur. qui autem confessus fue-
 rit et reliquerit ea: misericordiam consequetur. Idem
 etiam monet Ecclesiasticus dicens. Non confundaris **Ecci. 4.**
 confiteri peccata tua. **C**Denique excusationem pecca-
 torum tanquam recte factorum/a se auerti petit prophe-
 ta: cum orat dominum. Ne declines cor meum in ver- **Pfal. 140.**
 ba malitie: ad excusandas excusationes in peccatis.
 Siquidem qui se iustificare nituntur coram homini-
 bus/cum tamen malefecerint: in caput suum futuram
 congerunt accusationem coram districti iudicis tribu-
 nali/a quo declinare non poterunt. **Q**z si nunc seiplos

1. Corin. 11

Pfal. 5.

Sapient. 1.

Prouer. 6.

Apoca. 21.

Ioan. 18.

Ioan. 8.

Sapient. 2.

ultro accusarēt: apud deū haberētur in futuro excusa-
 ti, sicut dicit apostolus. Si nosmetipsos diiudicarem?
 nō utiq; diiudicaremur. dum iudicamur autem / a do-
 mino corripimur: vt non cum hoc mundo damne-
 mur. Mendacium vero / commissi criminis negationi
 semper coniunctum / q̄ sit ingratum deo: ostendit pro-
 pheta cum ait. Perdes omnes qui loquūtur menda-
 cium. Et sapiens. Os quod mentitur: occidit ani-
 mam. Rursum inter ea lex quæ odit dominus: enu-
 merat sapiens linguam mendacem / et proferentē mē-
 dacia testem fallacem. Et in habitaculum supernæ ci-
 uitatis Hierusalem non intrabit abominationem fa-
 ciens et mendacium. Neq; id immerito. Nam deus
 ipse veritas est / et deus veritatis. et omnis qui est ex ve-
 ritate: audit vocem eius. Diabolus autem mēdax est
 et pater mendacij / atq; cum loquitur mendacium: ex
 proprijs loquitur. Imitantur autem illum: qui sunt ex
 parte illius. Qui igitur dei vult particeps euadere / et
 diabolica effugere contagia: mendacium omne peni-
 tus excretur / et veritatem cū in dictis tum factis am-
 plectatur. quæ tandem ipsum perducatur ad summam
 veritatem perpetuo contemplan dam in regno coele-
 sti: a quo omnis exulat et eliminata est fallitas / sola
 autem colitur ibi et prædicatur veritas: qui est deus su-
 perbenedictus in sæcula. Amen.

¶ Opusculi peroratio.

Aec perfunctorie de laude monasticę
 religionis et eius institutis mi Godefri-
 de dicta sunt: ad tui admonitionem atq;
 institutionē generatim perstricta. Quę
 si particulatim dinoscere / in animo tibi
 sit: ex Ioanne Cassiano de institutis cœ-

nobiorum et nonnullis alijs operibus superius nominatis plenius illa intelligere haud magno impedio poteris. Quorū plane assidua lectio: tibi cordi esse debet. accommodatio vero ad opus atq; actio eorū que præcipiūt: nunq̄ intermissa tibi et quotidiana sit. quādoquidē vt ait Cicerō: virtutis omnis laus/in officio atq; actione consistit. Frustra enim laudatur equus: qui nunq̄ ad equitatum admouetur. Inuanum etiam commendatur arcus: qui ne vllum quidem telum eiā culatur vnq̄. quemadmodum sentit Aristoteles frustra esse calciamentū: cuius nunq̄ futura est calciatio. Haud aliter prorsus irrita est laus et cōmendatio monasticę religionis apud eū: qui nulla regularis disciplinę instituta obseruare curat/ sed quo præceptum illum rapit animi impetus: eo incōsulte et abrupte fertur. Si quidem tradit philosophus in Ethicis / sermones de moribus veros et vtiles esse: si illis actiones humanę respondeant/ et quod agendum præcipitur: protinus opere compleatur. Et merito eos in supradicto libro insectatur: qui moralis disciplinę præcepta exercere negligunt. ad sermones autem confugiētes/ et ardua de moribus et officijs virtutum aut audientes aut dissidentes: putant se philosophari hoc modo/ fallentes se metipso. et persimiles ijs qui medicos quidē studiose audiunt: faciūt autem nichil eorum que præcipiūt. Vt igitur his corpus non bene se habet/ si ita curantur: ita nec illis animus/ si ita philosophantur. Idem admonet et beatus Iacobus in epistola sua catholica dicens. Estote factores verbi dei/ et non auditores tantum: fallentes vosmetipso. Quia si quis auditor est verbi et non factor: hic comparabitur viro consideranti vultū natiuitatis suę in speculo. Considerauit enim

Cap. 16.

Cicero.

Aristoteles

Iaco. 1.

De laude.

se et abiit: et statim oblitus est qualis fuerit. Qui autem perspexerit in lege perfectę libertatis/non auditor obliuioſus factus ſed factor operis: hic beatus in facto ſuo erit. Et apoſtolus ad Rhomanos iquit. Nō auditores legis iuſti ſunt apud deum: ſed factores legis iuſtificabuntur. Deniq; dominus noſter in euangelio dicit: q̄ beati ſunt qui audiunt verbum dei et cuſtodiuunt illud. At qui quecunq; preſens complectitur libellus: verbis dei innixa ſūt/ diuineq; legi pariter et monaſtiche omniquaq; conſona. Si igitur repromiſſā cupis (et te quidē id ardentē cupere: certum habeo) beatitudinē demum aſſequi: que hic traduntur morum documēta ſepius euolue et relege/ eaq; ad actionem et exercitium operis aſſiduo vſu accommoda.

Cur autem in illis tradendis et ſermone admonitorio/ hic fuerim contractior: hāc cauſam accipe. Cōpegi equidem ſuperioribus diebus libellum de veranobilitate: ad virtutem et morum honeſtatē exhortatoriū. quē fratri tuo clariffimo/ domino Iacobo Ambaſiano nuncupauī: tecum primis litterarum rudimentis et moralibus diſciplinis mea opera inſtituto. q̄ materia ſubiecta illius opusculi reſpondebat illi generi vitę inſtituēdo/ cui addictus eſt: vitę inquam militaris et bellicę/ que claro ſanguinis ſteinmate ſplendescit. quemadmodum impreſentiarum hanc monaſtiche religionis commendatiūculam tibi elucubraui: q̄ vitę tuę inſtituto/ diſciplinę monaſteriali deſtinatę/ admodum congruat et conformis ſit. Quęcunq; autem in ea pagella de vera nobilitate traduntur morum documēta: haud minus tibi q̄ tuo germano cōuenire queunt. qui ex eadem ſtirpis generoſitate ducis originem: eodemq; propaginis amborum paren-

tum splendore emicas ac illustraris. Quocirca non erant illa virtutum monita in hac exhortatiuicula tibi repetenda: sed alia quæ ad vitæ tuæ professionem peculiarius attinent/ in mediū afferenda. Eam ob rem oblata est occasio/ ex prætermissione eorum quæ ad fratrem tuum data sunt præceptorum: ad te compendiosa vtendi breuitate/ & constrictiore verborum cōtextu. Ea igitur omnia quæ supradictus verè nobilitatis commēdatorius explicat et suggerit libellus: ad te quoq; dicta puta. & vt amicorū omnia sunt cōmunia: illa virtutum instituta tibi non minus q̄ tuo Iacobo tradi existima/ ac persuade. vt per ea: tui generis nobilitatem virtutis ornamento clariorem reddas. et per hanc monasticæ religionis laudem: regularē tuā professionē integrius veriusq; obserues / quo & vere nobilis et vere religiosus et esse & dici queas. Vale/ tui clientulī nunq̄ immemor.

¶ Absolutum est hoc opus apud vallem Cluniacam: tranquillum/ & quietum monasticæ religionis habitaculum atq; domicilium: anno domini virtutū et veræ pietatis authoris/ decimo tertio: supra millesimum & quingentesimum/ decima octaua die Aprilis. Emissum autem est in lucem & impressum Parisijs/ per Henricum Stephanum/ industriū chalcographum/ artisq; litterarum excusoriæ opificem/ in sua officina e regione scholæ Decretorum: eodem anno domini/ die vero vicesimaquinta Iunij.

¶ Index capitum præsentis libelli.

- Folio.
- 3 ¶ Quid sit religio: & in quæ membra diducitur. Cap. I
- 6 ¶ Monasticam religionem in veteri testamento / certo viuè di ritu significatam esse: & ab antiquis patribus obseruari cœp am. II
- 8 ¶ Circa noui testamenti exordiū: vario etiam modo signatam esse & cōmendatam monasticæ religionis sortem. III
- 9 ¶ Qz post legis euangelicæ inchoationem: approbata est ex sanctorum patrum multiformi institutione / monastica religio. IIII
- 11 ¶ Qz religio monastica / ob ea quæ tradit obseruanda: nō mediocrem etiam commendationem meretur. V
- 12 ¶ Qz religionis monasticæ status / non omnino cū assumitur / iam perfectus est: sed via ad obtinendam perfectionem ducens. VI
- 14 ¶ Magnam esse adhibendam diligentiam / vt quod deo in religione monastica vouetur: integre eidem pers. luatur. VII
- 16 ¶ Quomodo obedientia / scripturæ testimonio & exemplis / sanctorum etiam patrum sententijs commendata est / & obseruanda. VIII
- 18 ¶ Qz noxia sit homini / & deo odibilis inobediētia: ex scripturæ testimonio & exemplis comprobatio. IX
- 20 ¶ Qz paupertas / secunda virtus ex voto obseruanda: euāgelico testimonio & multis scripturæ locis probatur. X
2. ¶ Qz paupertatem spontaneam inficit ea proprietatis labe: qua nesciente & inuito patre monasterij / clanculum aliquid detinetur. XI
- 27 ¶ Qz paupertati monasticæ etiā repugnat peculiū / & propria rerum possessio: ex consensu abbatis permilla. XII
- 28 ¶ Inualidas esse rationes eorum: qui moliuntur defendere licitam esse religioso peculij possessionem. XIII
- 31 ¶ Castitatem / blandarumq; corporis voluptatum frenationem: tertio loco a religiosi esse amplexādā. XIII
- 35 ¶ Quomodo ab interioribus et exterioribus hostibus castitatem oppugnantibus: est summopere cauendum. XV
- 37 ¶ Qz studio scripturarum et corporis exercitio / laboreq; occupanda est mens religiosi: vt ocium declinet et libidinem. XVI
- 40 ¶ Abbatem supremumq; monasterij patrem suis religio-

sis/ vt hæc seruent vota: exemplum proprię vitę prestare
debere.

XVII

44 ¶ Religiosum/ correptionem cum priuatam tum publicã
modeste ferre debere: neq; vnq̃ commissum crimen men-
daciter inficiari.

XVIII

¶ Finis ipsius indicis.

¶ Errata plerisq; in locis deprehensa/
et ex officina recognita.

Folio. Pagina. Linea.

4	1	trabea	sancta fuerit. legendum. sancita.
5	1	gionis	dei pleniorẽ. legẽ. mādatorũ dei.
5	1	ribus	herbĩs fructibus. legendũ. fruticibus
7	2	dam	studio nitenti. legendũ. intenti.
9	1	aposto	obseruariõis nor. le. cõgregationis.
9	1	ne in	in quo primũ. legendũ. in qua.
15	2	christi	id formandũ. legendũ. formidandũ
15	2	lam sancti	cœnobice vitę. legen. cœnobitice.
18	2	rent obe	obediẽtię meritũ. legẽ. ob obediẽtię.
21	2	dimisit	optimũ diligere. legendũ. deligere.
23	1	ligiosis	proprię cuiusq;. legendũ. cuiusq;.
23	2	niret	corpora p̃statorũ. legẽ. p̃statorũ.
30	2	natim	cõmissa domino. legendũ. dominio.
35	2	lantius	corp ⁹ refrigeresceret. le. refrigeresceret.
40	1	fidelibus	fidelib ⁹ morũ. legendũ. infidelibus
48	2	q̃ mate	subiecti illius. legendũ. subiecta.

¶ Nonnullæ ex prænotatis menda: in ipsa officina
inter castigandum sunt ad limam reductæ. Siq; alię
legentibus occurrerint: facile deprehendi poterunt/
neq; intelligendæ sententiæ officient.

Hieronimi Clichtouei Neoportuensis/ad
lectorem: dodecasthicum carmen.

Certa quies motu/statio tranquilla profundo
Gratior: et numeris anteferenda monas.
Sic via/relligio: q̄ cætera vita probatur
Tutior/ad summi tecta beata patris.
Virginitate nitens/& inops/& prompta iubenti
Obsequier: mundo mortua/viua deo.
Noscere si cupias huius primordia vitæ/
Et quibus augmentum ceperit auspicijs:
Quos apud Hebraeos/quos Christi tēpore patres/
Quosq; dehinc habuit: quoue sit aucta modo/
Singula comperies isto referata libello:
Qui varias laudes relligionis habet.

VALE.:

Theodorite optime, tuū uerere amicum
Alexandri, nec tempore, nec loco
immortallo a tua memoria elidim,
hoc mimumulo, et si paruo, h̄i; m̄
fallor, tibi tōuementi, atq; appositissimo,
uidere libet.

Arrived 12:30

